

**DUMLUPINAR ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TEMEL EĞİTİM ANABİLİMDALI
SINIF EĞİTİMİ BİLİM DALI**

**4. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN ÇEVREYE YÖNELİK
TUTUMLARININ İNCELENMESİ**

Cesarettin KÜRECİ
Yüksek Lisans Tezi

Tez Danışmanı
Dr. Öğr. Üyesi Muhammet ÖZDEN

Kütahya, 2018

Yemin Metni

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum “4. Sınıf Öğrencilerinin Çevreye Yönelik Tutumlarının İncelenmesi” adlı çalışmamın, tarafımdan bilimsel ahlâk ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım kaynakların “Kaynaklar” bölümünde gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

28/11/2018

Cesarettin KÜRECİ

Kabul ve Onay

Cesarettin KÜRECI'nin hazırladığı "4.Sınıf Öğrencilerinin Çevreye Yönelik Tutumlarının İncelenmesi" başlıklı yüksek lisans tez çalışması, jüri tarafından lisansüstü yönetmeliğinin ilgili maddelerine göre değerlendirilip oybirliği/oy çokluğu ile kabul edilmiştir.

28/11/2018

Dr. Öğr. Üyesi Muhammet ÖZDEN (Danışman).....

Dr. Öğr. Üyesi Fatih YILMAZ.....

Dr. Öğr. Üyesi Sibel IŞIK MERCAN.....

Dr. Dr. Baykal BIÇER

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürü

Önsöz

Bu araştırmada ve yüksek lisans öğrenciliğim boyunca göstermiş olduğu akademik destek ve katkılarının yanı sıra manevi desteğini, emeğini ve sabrını esirgemeyen değerli hocam ve tez danışmanım Sayın Dr. Öğr. Üyesi Muhammet ÖZDEN'e sonsuz teşekkürler. Araştırmanın uygulama aşamasında bana yardımcı olan okul idarecileri, öğretmenleri ve öğrencilerine çok teşekkür ederim.

Tez savunma jürimde yer alarak değerli görüş ve önerileriyle araştırmama önemli katkılar sağlayan Sayın Dr. Öğr. Üyesi Sibel IŞIK MERCAN ve Dr. Öğr. Üyesi Fatih YILMAZ'a teşekkürlerimi sunarım. Ayrıca her ne kadar tez savunma jürimde bulunmasa da araştırma sürecimin çeşitli aşamalarında sağladığı katkılar için Dr. Öğr. Üyesi Döndü ÖZDEMİR ÖZDEN'e de teşekkür ederim.

En zorlu zamanlarımda bile maddi ve manevi her türlü desteği gösteren annem Nemide KÜRECİ ve babam Ali KÜRECİ'ye, kardeşlerim Mihriban ve Müşfik'e sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Son olarak manevî desteği ile hayatımın anlamı biricik oğlum Kerem Kürşat KÜRECİ'ye ve eşim Songül KÜRECİ'ye ne kadar teşekkür etsem azdır.

Cesarettin KÜRECİ

İçindekiler

Yemin Metni	i
Kabul ve Onayii
Önsöz	iii
İçindekiler	iv
Şekiller Dizini	vi
Tablolar Dizini	vii
Özet	viii
Abstract	ix
Birinci Bölüm.....	1
Giriş	1
Kavramsal Çerçeve	1
Çevre ve Çevre Sorunları	2
Çevre Eğitimi	4
Çevre Eğitiminin Amaçları	5
Çevre Eğitiminin Tarihsel Gelişimi	7
Türkiye’de Çevre Eğitimi	9
İlköğretimde Çevre Eğitimi	10
Tutum ve Çevre.....	13
İlgili Araştırmalar.....	19
Problem Durumu.....	26
Araştırmanın Amacı ve Önemi	26
Problem Cümlesi.....	27
Alt Problemler.....	27
Sayıtlar	27
Sınırlılıklar	27
Tanımlar	27
İkinci Bölüm	29
Yöntem.....	29
Araştırma Modeli	29
Çalışma Grubu	29

<i>Araştırmaya Katılan Öğrencilere Ait Kişisel Bilgiler</i>	30
Veri Toplanması.....	31
Verilerin Analizi	32
Üçüncü Bölüm	34
Bulgular	34
Öğrencilerin Çevreye Yönelik Tutum Puanlarının Genel Dağılımı.....	34
Cinsiyet	37
Karne Notu.....	38
Yaşadığı Yerleşim Yeri.....	39
Evde Evcil Hayvan Besleme.....	40
Evin Bahçesi Olma Durumu	40
Baba Eğitim Durumu	41
Anne Eğitim Durumu.....	42
Aile Gelir Düzeyi.....	43
Dördüncü Bölüm.....	46
Sonuç, Tartışma ve Öneriler	46
Sonuçlar	46
Tartışma	47
Öneriler	50
Kaynakça.....	51
Ekler.....	62
Ek-1: Araştırma İzni	62
Ek-2: Öğrenci Kişisel Bilgi Formu	63
Özgeçmiş	65

Şekiller Dizini

Şekil 1. Tutum Objesi-Tutum Öğeleri	16
Şekil 2. Bireylerin Çevresel Tutum ve Davranışlarını Belirleyen Başlıca Etkenler.....	18

Tablolar Dizini

Tablo 1 Öğrencilere Ait Kişisel Bilgiler	30
Tablo 2 Öğrencilerin Çevreye Yönelik Tutum Puanlarının Genel Dağılımı	34
Tablo 3 İÇTÖ'deki Maddelerin Frekans, Yüzde ve Ortalama Değerlerinin Dağılımı	35
Tablo 4 Çevreye Yönelik Tutumların Cinsiyete Göre U Testi Sonucu.....	37
Tablo 5 Çevreye Yönelik Tutumların Öğrencilerin Karne Notuna Göre Kruskal Wallis Sonucu	38
Tablo 6 Çevreye Yönelik Tutumların Öğrencilerin Yaşadığı Yerleşim Yerine Göre U Testi Sonucu.....	39
Tablo 7 Çevreye Yönelik Tutumların Öğrencilerin Evde Evcil Hayvan Besleme Durumuna Göre U Testi Sonucu.....	40
Tablo 8 Çevreye Yönelik Tutumların Öğrencilerin Evin Bahçesi Olması Durumuna Göre U Testi Sonucu.....	40
Tablo 9 Çevreye Yönelik Tutumların Baba Eğitimi Durumuna Göre Kruskal Wallis Testi Sonucu	41
Tablo 10 Çevreye Yönelik Tutumlarının Annenin Eğitim Durumuna Göre Kruskal Wallis Testi Sonucu	42
Tablo 11 Çevreye Yönelik Tutumların Ailenin Gelir Durumuna Göre Kruskal Wallis Testi Sonucu	44

Özet

4. Sınıf Öğrencilerinin Çevreye Yönelik Tutumlarının İncelenmesi

Bu araştırmada, Kütahya il merkezinde öğrenim gören ilkokul 4. sınıf öğrencilerinin çevreye yönelik tutumlarının incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmada tarama modeli kullanılmıştır. Araştırmaya 2017-2018 eğitim öğretim yılında Kütahya il merkezinde bulunan ilkokulların 4. sınıflarında öğrenim görmekte olan 1904 öğrenci katılmıştır. Verilerin toplanmasında İlköğretim Öğrencileri Çevre Tutum Ölçeği (İÇTÖ) kullanılmıştır. Ölçek 34 maddeden oluşan likert tipte olup "Katılıyorum", "Katılmıyorum", "Kararsızım" şeklinde derecelendirilmiştir. Verilerin analizinde frekans, yüzde, aritmetik ortalama, gruplar arası ikili karşılaştırmalar için Mann Whitney U Testi ve çoklu karşılaştırmalar için Kruskal Wallis Testi kullanılmıştır. Yapılan analizler sonucunda ulaşılan sonuçlar şunlardır:

- İlkokul öğrencilerinin çevreye yönelik tutumlarının yüksek düzeyde olduğu bulunmuştur.
- Kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre çevreye yönelik tutumlarının daha olumlu olduğu bulunmuştur.
- Öğrencilerin akademik başarıları arttıkça çevreye yönelik tutum puanlarının arttığı bulunmuştur.
- İl merkezinde yaşayan öğrencilerin köyde yaşayan öğrencilere göre çevreye yönelik tutumlarının daha olumlu olduğu belirlenmiştir.
- Öğrencilerin evlerinde havyan besleme durumları ile çevreye yönelik tutum düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır.
- Öğrencilerin evin bahçesi olması durumu değişkeni ile çevreye yönelik tutum düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır.
- Öğrencilerin babalarının eğitim düzeyi ile çevreye yönelik tutum puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.
- Öğrencilerin annelerinin eğitim düzeyi ile çevreye yönelik tutum puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.
- Orta ve yüksek düzeyde aile geliri olan öğrencilerin düşük düzeyde aile geliri olan öğrencilere göre daha olumlu çevre tutumlarına sahip olduğu bulunmuştur.

Anahtar kelimeler: Çevre, çevre eğitimi, çevre bilgisi, çevresel tutum.

Abstract

Examination of 4th Grade Student's Attitudes Towards Environment

The aim of this study is to examine the attitudes of the fourth grade students studying in Kütahya towards the environment. Survey model was used in this research. The sampling of this study is composed of 1904 students from the fourth grade of primary schools in the central district of Kütahya. In order to collect the data, Environmental Attitude Scale for Elementary Students was used. The scale was a likert type consisting of 34 items and was graded as "I agree", "I disagree", "I am not sure". In the analysis of data frequency, percentage, arithmetic mean, Mann Whitney U Test was used to compare two sample means and Kruskal Wallis test was used to compare multiple groups. The results of the analyzes are as follows:

- It was found that primary school students attitudes towards environment were high.
- It was found that female students had more positive attitudes towards the environment than male students.
- It was found that the attitude points of the students towards the environment were increased as the academic achievement of the students were increased.
- It was determined that the students living in the city center had more positive attitudes towards the environment than the students living in the village.
- It was determined that there was no significant relationship between feeding animal in students homes and attitude towards the environment.
- No significant relationship was found between the attitude level of the students having garden at home and the attitude towards the environment.
- There was no statistically significant relationship between the education level of the students fathers and attitude points towards the environment.
- There was no statistically significant relationship between the education level of the students mothers and attitude points towards the environment.
- It was found that the students with moderate and high levels of family income had more positive environmental attitudes than the students with low family income.

Keywords: Environment, environment education, environmental knowledge, environmental attitude.

Birinci Bölüm

Giriş

Bu bölümde araştırmanın kavramsal çerçeve, problem durumu, amacı ve önemi, alt amaçlar, sınırlılıklar üzerinde durulmuştur.

Kavramsal Çerçeve

İnsanlar yaşamlarını devam ettirebilmek ve içinde bulunduğu çevreyi geliştirebilmek adına uzun süre mücadele etmişlerdir. Bu mücadele içinde çevre değerini yitirirken çevreyi oluşturan unsurlarında niteliğinin değiştiği gözlemlenmiştir. İnsanların çevreye verdiği zararlar, doğanın kendini yenileme yeteneğine bağlı olarak önceleri değerlendirmeye alınmamış, zaman içinde çevre kirliliğine neden olan sorunlara çözüm bulacağı tahmin edilmiştir (Keleş ve Hamamcı, 1997). İnsanoğlu 19. yüzyılın başlarında su, hava, hayvan, ağaç gibi çevrenin temelini oluşturan ve sınırsız sandıkları doğal kaynakları yüksek yaşam kalitesini arttırma uğruna sürekli sömürmüştür (Kabaş, 2004). Zamanla doğa ile insan arasındaki ilişkide, doğa bozulmaya başlamış; insanoğlunun üretim, yöntem ve mekanizmalarına karşı, doğanın kendini yenileme yeteneği yok olmaya başlamış hatta kimi yerlerde çevresel bozulmalar dönüşü mümkün olmayan bir durum hâline gelmiştir (Baykal ve Baykal, 2008).

Küresel değişikliğe bağlı olarak 20. yy'da toplumlarda şehirleşmenin artması ve köylerden şehirlere göçlerin hız kazanmasına bağlı olarak şehir nüfusunun artması sonucu çevre kirliliği sorununu arttırmıştır. Buna bağlı olarak sanayileşmenin ilerlemesi, endüstriyel üretimdeki artışta, çevre kirliliğini ortaya çıkarmıştır (Keleş ve Hamamcı, 1997). Küresel ısınma (Demirbaş ve Pektaş, 2009) ve iklimlerin değişmesi, ozon tabakasındaki incelme, nükleer kirlilik, hava, su ve toprak kirliliği (Çevre Bakanlığı, 2010), erozyon ve çölleşme (Gökçe, Kaya, Aktan ve Özden, 2007), enerji kaynaklarının azalması, hızlı nüfus artışı sonucu besin üretiminin beslenmeye yetmeyeceği kaygısı günümüzde büyük önem taşıyan temel çevre sorunları arasında gösterilebilir (Keleş ve Hamamcı, 1997). 20. yy'ın sonlarında çevre kirliliğinin sınırlarının genişlemesi, iletişim araçlarının baş döndürücü hızda gelişmesine bağlı olarak, olayların kısa sürede tüm dünyada

duyulması, televizyonlarda izlenmesi, uluslararası alanda çevre bilincinin oluşmasında etkili olmuştur (Ünlü, 1995). Çevre sorunlarının büyümesi ve sınır tanımama özelliğinin fark edilmesi sonucu ulusal ve uluslararası alanda bu sorunların çözümüne yönelik mücadeleleri gündeme getirmiştir (Sipahi, 2010). İnsanlar hem kendi dar çevrelerinin kirlenmemesi ve bozulmaması için çaba harcarken hem de tüm dünyayı ilgilendiren çevre bozucu faaliyetlere karşı eyleme geçmeye başlamışlardır. Ormanların azalması, çölleşme, bitki ve hayvan popülasyonundaki kayıplar, iklim değişiklikleri, ozon tabakasının incilmesi sonucu tüm insanlığın zarar görmesi çevre bilincini ortaya çıkarmakta (Ünlü, 1995) ve ülkelerin bu sorunlar karşısında ortak stratejiler geliştirmesini zorunlu kılmaktadır (Uzel, 2006). Çevre sorunlarına yönelik çevre bilincinin oluşturulması, ulusal ve uluslararası düzeydeki çevre politikalarının belirlenmesi (Çınar, 2001) günümüzde çevreye yönelik eylem planlarının önemli başlıklarının oluşturmaktadır.

Çevre ve Çevre Sorunları

20. yy'ın sonlarına doğru doğa ve doğa olaylarında fark edilen değişimler, doğal kaynakların sonunun geldiğinin anlaşılmasına bağlı olarak çevrenin doğa, kentsel alan, yaşamsal alan şeklinde farklı anlamlar yüklendiği görülmüştür. Bu bağlamda çevre tek bir tanımla sınırlandırılmamış, özünde aynı olan birçok çevre tanımı yapılmıştır. Türk Dil Kurumu (2012) Büyük Türkçe Sözlükte çevre, “*Bireyi etkileyen canlı ve cansız varlıklar ile bütün güç ve koşulların toplamı; organizmayı içten ya da dıştan uyaran şeylerin toplu adı; varlığın, içinde oluştuğu ve yaşamını sürdürdüğü ortam*” olarak ifade edilmektedir (TDK, 2012). Yapılan bu tanımların merkezinde organizmanın olduğu, organizma dışında olan varlık ve nesnelerin çevre anlamını oluşturduğu görülebilir. Bir diğer tanıma göre çevre, insan ve diğer canlı-cansız varlıkların bir arada yaşadığı, birbirini etkilediği ortam (Özgen ve Kahyaoğlu, 2012) olarak değerlendirilmiştir. Yine çevre, insanın doğada etkilediği ve etkilendiği canlı ve cansız varlıklarla ilişkilerini sürdürdükleri, karşılıklı iletişim içinde buldukları fiziksel, kimyasal, biyolojik ve toplumsal faktörlerin bütünü (Bahçeci, Yel ve Yılmaz, 2009; Çevre Kanunu, Madde 2; Özkaya ve Uşak, 2009) olarak açıklanmaktadır. Yıldız, Sipahioğlu ve Yılmaz'a (2008) göre ise çevre beslenme, üreme ve barınma ihtiyaçlarının karşılandığı yerdir. Tüm bu tanımlardan yola çıkarak çevre, canlı ve cansız

faktörleri içinde barındıran sistemler bütünü olduğu sonucuna varılabilir. Bu nedenle çevre, canlı ve cansız unsurların birbiri ile uyumu sonucunda varlığını sürdürebilir. Bu uyuma, unsurlardan herhangi biri tarafından ya da dışarıdan bir müdahale olursa çevre mekanizmasında bozulmalar ortaya çıkar (Çimen, 2008).

Yirmi birinci yy'da sanayi toplumlarının refah seviyelerini devam ettirme istekleri, nüfus artışı, ortaya çıkan yeni tüketim alışkanlıkları, insanın doğaya müdahalesini arttırmaktadır. Dünyanın her yerinde insanlar çevreye verdikleri ve onarılamaz zararlarla ortaya çıkardığı tehlikelerle karşı karşıyadır (Sarıkaya, 2006). Kentleşmeye bağlı olarak endüstri ve fosil yakıt tüketen araçlar hava kirliliğine, evsel atıklar, endüstri, nükleer santraller su kirliliğine, erozyon, tarımsal ilaçlar, kentsel atıklar, toprak kirliliğine, spreylerdeki ve soğutma sistemlerindeki bazı gazlar ozon tabakasının delinmesi gibi farklı çevre sorunlarına neden olmaktadır. Bu çevre sorunlarının ortaya çıkmasına bağlı olarak iklim değişiklikleri, asit yağmurlarının oluşumu ile bitkilerin zarar görmesi, insanların solunum yolu ve çeşitli salgın hastalıklara yakalanması, besin üretim sisteminin bozulması ile tüm canlılar olumsuz etkilenmektedir (Akdur, 2005; Kocataş, 2008).

Sanayi devriminden itibaren insanın teknik, teknolojik, üretim ve tüketim alanındaki yaklaşımları ile kültürel çevredeki yaşanan değişimler çevre sorunlarının ortaya çıkmasına neden olmuştur (Akçay, 2006). Nitekim Çevre Orman Bakanlığı (2008) tarafından yapılan "hızla artan dünya nüfusu, plansız endüstrileşme ve sağlıksız kentleşme, nükleer denemeler, bölgesel savaşlar, verimi artırmak amacıyla kullanılan tarım ilaçları, yapay gübreler ve deterjan gibi kimyasal maddeler giderek çevreyi kirletmeye başlamış, bunun sonucu olarak, büyük oranda kirlenen hava, su, toprak ve canlılar için zararlı olabilecek boyutlara ulaşmıştır." değerlendirilmesinde de bu duruma dikkat çekilmektedir.

Kavruk (2002), nüfus, kentleşme, sanayileşme, turizm ve toplumsal bilinç gibi etmenlerin çevre sorunlarının ortaya çıkmasında önemli rolü olduğunu söylemektedir. Ortaya çıkan çevre sorunları ise insan yaşamı için risk ve tehditler oluşturmaktadır (Bildik, 2011). Belirtilen bu çevre sorunlarının önüne geçilebilmesi ve geliştirilebilmesi için insanların çevreye bakış açıları ile birlikte çevreye yönelik değer yargılarının da değiştirilmesi gerekir. Çevreye yönelik sorunlarının bu kadar tehlikeli boyutlara ulaşması sonucunda, bu sorunların tüm

dünyaya duyurularak sorunları giderici çalışma ve önlemlerin alınması sağlanmalıdır. Çevre bilinci ile birlikte çevre duyarlılığı kavramları kazandırılarak insanların sağlıklı ve güvenli bir çevrede yaşamalarını sağlayacak, gönüllü olarak görev yapacak, gerekli ve yeterli özelliklere sahip vatandaşları yetiştirmenin tek yolu çevre eğitimidir (Kavruk, 2002; Özmen, Çetinkaya ve Nehir, 2005).

Çevre Eğitimi

İnsanın doğaya karşı savaşı önceleri yaşamak içinken özellikle sanayi devrimi sonrası bu mücadele yerini doğaya egemen olmaya bırakmış ve insan var olan doğal kaynakları hızla tüketmiştir. Bu durum göz önüne alındığında dikkat edilmesi gereken insan kaynağının geliştirilmesidir (Daştan, 1999). Çevre sorunlarının kaynağında insanların tutum ve davranışları bulunmaktadır. Bu sorunların temelinde de eğitim yer almaktadır. Eğitim yoluyla insanlar kendine özgü bilgi, beceri ve tutum gibi kazanımları elde edebilir. Eğitim, insanların davranışlarını olumluya çevirmede ve istedik davranışlar kazandırmada, benliğini fark etmesinde ve geliştirmesinde en etkili araçtır (Çelikkıran, 2000). İnsanların bilgi edinme ve bilinçlenmede karşılaştığı eksiklikler çevreye yönelik genel sorunların nedenleri arasında gösterilebilir (İnanç ve Kurgan, 2000). Bu durum ise *çevre eğitimi* olgusunu doğurmuştur.

Çevre eğitimi kavramı ilk kez 1969 yılında William B. Stapp öncülüğündeki komisyon tarafından tanımlanmış ve bu tanım daha sonraki tanımlar için temel oluşturmuştur (Disinger, 2001). Bu tanıma göre çevre eğitimi, “biyofiziksel çevre ve çevre sorunları hakkında bilgili, var olan sorunların çözümüne nasıl yardımcı olunacağını farkında olan ve bu yönde çalışmaya istekli vatandaş yaratmayı amaçlayan bir süreç” (Stapp, 2001'den akt. Özdemir Özden, 2011) olarak açıklanmıştır. Bu tanımdan yola çıkarak çevre eğitimi farklı araştırmacılar tarafından da birçok kez tanımlanmıştır.

Gardner (2009) çevre eğitimini, insanın kültürel ve biyofiziksel yaşam alanını fark etmek ve bu alanlar ile ilgili ilişkilerini geliştirmek için gerekli tutum ve yeteneklerin devamında değerleri tanıma ve kavramları açıklama süreci olarak tanımlamıştır. Erten (2004) çevre eğitimini, insanların çevreyi fark etmesi ve korumaya yönelik bilgi, beceri, tutumların kazandırılması ile sonuçların görülmesi ve yorumlanması aşaması olarak belirtmiştir. Başka bir tanımda çevre eğitimi;

bireylerde çevre bilincinin oluşturulması, çevreye duyarlı, devamlılığı sağlanmış davranış değişikliklerinin kazandırılması ile birlikte içinde bulunduğu doğal, tarihi, kültürel, sosyo-estetik değerlerin korunmasına yönelik aktif katılımının sağlanması ve bu sorunların çözümünde görev alması olarak belirtilmiştir (Çevre Bakanlığı, 1997; 2000). Çolakoğlu (2010) ise, insanları çevre hakkında bilgilendirme, bilinçlendirme, kalıcı tutum ve davranışlara yönlendirme ve katılımlarını sağlamaya yönelik faaliyetler olarak tanımlamıştır. Akçay'a (2006) göre çevre eğitimi, insanlara biyolojik, sosyal ve fiziksel çevrelerini ilgilendiren değer, tutum ve kavramların kazandırılmasıdır.

Tiflis Konferansında yapılan çevre eğitimi tanımı en çok kabul gören tanımdır. Bu tanımda çevre eğitimi, "çevre ile ilgili sorunlar hakkında bireylerin bilgi ve farkındalığını arttıran, sorunları değerlendirebilmek için gereken becerileri geliştiren ve sorumlu eylemlerde bulunma ve bilgiye dayalı kararlar almaya yönelik tutum, motivasyon ve sorumluluğa teşvik eden bir öğrenme süreci" şeklinde belirtilmiştir (UNESCO, 1978'den, akt. Bartosh, 2003, s. 4). Tüm bu tanımlardan da anlaşıldığı üzere çevre eğitimi ile bireylerde çevreye karşı gerekli bilişsel, duyuşsal ve davranışsal yeterlikler kazandırılması amaçlandığı, bununla birlikte sorunların çözümünde aktif katılım, sorumluluk ve görev almalarının önemsendiği görülmektedir. Bundan dolayı çevre eğitimi, insanın çevreye uyumlu bir şekilde gerekli becerilerin kazandırıldığı bir uygulama alanı olma görevi üstlenmektedir (Özdemir, 2007).

Teknoloji, hukuk, ekonomi ve politika gibi alanlarda gerekli önlemler alınsa bile insanların yaşam biçimlerini değiştirmemeleri küresel çevre sorunlarının devam edeceğini göstermektedir. Bundan dolayı çevre eğitimine verilen önem artmış ve çevre eğitiminin etkili olabilmesi için stratejiler geliştirilmeye çalışılmaktadır (Selvi, 2007). Buna rağmen yapılan bu çalışmaların yeterli olmadığı görülmektedir (Alım, 2006). Çevre eğitiminin belirtilen işlevlerini ve sorumluluklarını gerçekleştirebilmesi için çevre eğitiminin amaçlarının belirlenmesi ve değerlendirilmesi gerekmektedir.

Çevre Eğitiminin Amaçları

Çevre eğitimi, mevcut ve potansiyel çevre sorunlarının farkında olan, bu sorunlarını ilgi ile inceleyen ve çözümüne bilinçli bir şekilde aktif olarak çaba

gösteren, çevre ile ilgili gerekli kültürü, ahlâki ve çevre bilincine sahip bireyler yetiştirmeyi amaçlamaktadır (Atasoy, 2006). Günümüzde tüm dünyada uygulanan çevre eğitiminin amaçlarına yönelik programlar Tiflis Konferansındaki hedef, amaç ve esaslarındaki sınıflamadan yararlanmaktadır. Bu kapsamda çevre eğitiminin hedefleri (i) kentsel ve kırsal bölgelerdeki ekonomik, sosyal, politik ve çevresel durumlar arasındaki ilişkinin farkındalığını geliştirmek, (ii) çevre koruma bilincini geliştirmek için bireylerin ihtiyaç duyduğu bilgi, beceri, tutum, değer ve sorumlulukları kazanmalarına olanak sağlamak ve (iii) bireysel ve toplumsal olarak çevreye yönelik yeni davranış şekli geliştirmek (UNESCO, 1978'den akt. Taşkın ve Karahan, 2016; Ünal ve Dımışkı, 1999; Yılmaz, 2016) olarak belirtilebilir.

Tiflis Konferansında belirlenen söz konusu genel hedefler kapsamında oluşturulan eğitimsel amaç kategorileri aşağıda sıralanmaktadır:

- *Bilinç*: İçinde bulunduğu sosyal grupların ve insanların, tüm çevre sorunları hakkında bilinç ve duyarlılık kazanmalarına olanak sağlamak.
- *Bilgi*: İçinde bulunduğu sosyal grupların ve insanların çevre ve çevreye yönelik sorunlara yönelik temel bilginin yanı sıra deneyim sahibi olmalarına yardım etmek.
- *Tutum*: İçinde bulunduğu sosyal grupların ve insanların çevreye yönelik değer yargıları, hassasiyetleri, çevreyi koruma ve iyileştirmeye yönelik etkin katılım isteğini kazanmalarına yardım etmek.
- *Beceri*: İçinde bulunduğu sosyal grupların ve insanların çevre sorunlarını fark etmeleri ve çözümlenmelerine yönelik gerekli beceri kazanımlarını elde etmelerini sağlamak.
- *Katılım*: İçinde bulunduğu sosyal gruplara ve insanlara, çevre sorunlarının çözümüne yönelik tüm seviyelerden katılabilecekleri imkânlar sağlamak (Ünal ve Dımışkı, 1999; Yılmaz, 2016).

Yukarıda açıklanan eğitsel amaç kategorileri doğrultusunda ülkeler öğretim programlarında çevre eğitiminin özel amaçlarını, içeriklerini ve öğretme yollarını belirleme çabasına girmişlerdir. Ancak çevre eğitiminin hangi özellikleri taşıması gerektiği süregelen bir tartışma alanıdır. Bunun başlıca nedenini ülkelerin çevre sorunlarına yönelik risk algılarının farklılaşması oluşturmaktadır. Bununla birlikte

bireylere temel çevre kavram, ilke ve bilgilerini öğretmek; ayrıca çevreye yönelik duyarlılık geliştirmek amacının ortak özellikler olduğu söylenebilir.

Çevre eğitiminin öncelikli amaçları bilişsel ve duyuşsal alanlara yöneliktir. Bu amaçlarda, bireyleri çevre okur-yazarı yapmaya yönelten bilişsel amaçlardır. Duyuşsal amaçlar ise insanların içinde bulunduğu çevre sorunlarını oluşturan tutum ve değerlerdir. Buradan varılacak sonuç ise çevre eğitiminin amacı bireyleri bilgilendirmenin yanında çevreyi korumaya yönelik tutum ve davranış kazanmalarına olanak sağlamaktır (Gülay ve Öznacar, 2010; Mert, 2006). Sözü edilen bilişsel ve duyuşsal amaçları bireylere kazandırmaya dönük olarak ise çevre eğitimi okulöncesi eğitimden itibaren tüm eğitim aşamalarında süregelen bir eğitim olmalı, tüm disiplinlerden ilgili bölümleri, dengeli ve bütünleştirici olarak birleştiren disiplinler arası bir yöntemle yürütmelidir. Bununla birlikte öğrencilerin farklı coğrafi bölgelerde var olan çevre şartlarına yönelik ileri görüşlü olmaları için çevre sorunlarını bütün açılardan ele almalı, var olan çevre şartlarını değerlendirirken tarihsel ve kültürel öğeleride göz önünde tutmalı ve çevre sorunlarına yönelik tedbirleri belirlemek ve çözüm yolları bulmak için yerel, ulusal ve uluslararası dayanışmanın gerekliliğini ön planda tutmalıdır. Yine çevre eğitimi öğrencilerin eğitiminde sorumluluk üstlenerek karar almalarını, aldıkları kararların sonuçlarını fark etmelerine imkân sağlamalı, öğrencilerde çevre duyarlılığı ve problem çözme becerisi geliştirmeli, çevre sorunlarının asıl sebeplerini öğrencilerin bulmasına yol göstermelidir. Son olarak çevre eğitiminde okulda öğrenilenlerin yaşantıya geçirilmesini sağlayacak farklı öğrenme ortamları oluşturulmalıdır (Bozkurt, 2009; Ünal ve Dımışkı, 1999).

Çevre Eğitiminin Tarihsel Gelişimi

İnsanın çevrede oluşturduğu bozulmanın yine insan tarafından giderilebileceğinin anlaşılmasıyla gerekli bilişsel, duyuşsal ve davranışsal değişikliklerini oluşturmak üzere çevre eğitimi olgusu ortaya çıkmıştır (Özdemir, 2007). Öte yandan çevre sorunlarının ortaya çıkmasının çok boyutlu ve fazla sayıdaki etkenden oluşması, bunun yanı sıra tüm insanlığı etkilemesi bu soruna küresel anlamda uluslararası iş birliği ile çözüm aranmasına neden olmuştur (Erol, 2011).

Uluslararası anlamda çevrenin korunmasına yönelik ilk çalışmaları başlatan Birleşmiş Milletler (BM)'dir. BM, İsveç'in başkenti Stockholm'de 5-16 Haziran 1972 tarihlerinde BM İnsan Çevre Konferansı düzenlemiştir. Bu hareket ile çevre konusu evrensel sınırlara ulaşmıştır. Konferans Bildirgesinde yayımlanan "İnsanlık şimdiki ve gelecek nesiller için çevreyi korumak ve iyileştirmek mecburiyetindedir." şeklindeki ifade ile insanların çevreye karşı sorumlu davranışlarına vurgu yapılmıştır (Bozkurt, 2009; Ünal ve Dımışkı, 1999) ve uluslararası anlamda tüm ülke ve kuruluşların iş birliği yaparak ortak hareket etmesi gerektiği belirtilmiştir (Güler, 2009).

1973 yılında Kenya'nın başkenti Nairobi'de BM Çevre Eğitim Programı (UNEP) adında kurulan komisyon ile çevresel etkinlikleri düzenleme ve uluslararası çevre koruma çalışmalarının planlanması görevi bu komisyona verilmiştir (Kaplan, 1999). 1975 yılında Stockholm Konferansı önerileri dikkate alınarak BM Eğitim, Bilim ve Kültür Organizasyonu (UNESCO) Çevre Dairesi üyelerince "Çevre eğitimi için kaynakların değerlendirilmesi üye devletlerin gereksinimleri ve önerileri" başlıklı anket uygulanmıştır. Çalışma sonucunda çevre eğitimi için mevcut programların yetersizliği ve işlevselliğinin olmadığı tespit edilmiştir (Yılmaz Yıldız, 2006). Uluslararası Çevre Eğitim Programı (IEEP) 1975 yılında Stockholm Konferansı tavsiyeleri uygun olarak UNESCO/UNEP tarafından uygulamaya koyulmuştur (Knapp, Volk & Hungerford, 1995'ten akt. Özdemir Özden, 2011). IEEP'in amacı, çevre eğitimine yönelik personel eğitimi, bilgi, araştırma ve deneyimlerin aktarımı ile bunlara yönelik uygun materyal ve programın geliştirmektir (UNESCO-UNEP, 1985'ten akt. Özdemir Özden, 2011).

Çevre eğitimine yönelik dünyada ilk uluslararası toplantı 1977 yılında UNESCO-UNEP iş birliğinde Tiflis'te düzenlenen konferanstır (Ünal ve Dımışkı, 1999). Bu konferansta, çevre eğitiminin genel tanımının, amacının ve özelliklerinin belirlenmesine yönelik çalışmalar yapılmıştır (Knapp vd., 1995'ten akt. Özdemir Özden, 2011; Palmer, 1998). 1987'de Moskova'da UNESCO-UNEP iş birliğinde Uluslararası Çevre Eğitim ve Yetiştirme Kongresi gerçekleştirilmiş ve 1990'lı yıllarda yürütülmesi planlanan çevre eğitimine yönelik Tiflis Bildirgesi kapsamında uluslararası stratejilerin saptanması üzerinde durulmuştur (Budak, 2008; Bozkurt, 2007; Ünal ve Dımışkı, 1999).

Brezilya'nın başkenti Rio de Janerio'da 3-14 Haziran 1992 tarihlerinde Birleşmiş Milletler Çevre ve Kalkınma Konferansı gerçekleştirilmiştir. Stockholm Dünya Çevre Konferansından itibaren geçen 20 yılın çevreye yönelik genel bir değerlendirmesi yapılarak geleceğe yönelik politikalar belirlenmiştir (Aşılıoğlu, 2004; Keleş ve Hamamcı, 1998; Ünal ve Dımışkı, 1999).

1997 yılında Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Komisyonunun çalışma programının uygulanmasına destek sağlamak için Selanik'te, Uluslararası Çevre ve Toplum Konferansı: Sürdürülebilirlik için Eğitim ve Toplum Bilinci başlıklı konferans gerçekleştirilmiştir. Bu etkinlikte Tiflis Bildirisinin hedef, amaç ve esasları doğrultusunda çevre eğitimi ile ilgili maddelerin tüm dünyada geçerliliğini koruduğu üzerinde durulmuştur (Bozkurt, 2007; Ünal ve Dımışkı, 1999; Ünal, Mançuhan ve Sayar, 2001; Yılmaz, 2006).

Güney Afrika Cumhuriyeti'nin Johannesburg kentinde gerçekleştirilen Dünya Sürdürülebilir Gelişme Zirvesi'nde (26 Ağustos-4 Eylül 2002) ise Rio de Janerio'daki BM Çevre ve Kalkınma Konferansındaki kararların uygulanmasına yönelik sorunlara çözüm bulmak amaçlanmıştır (Alkış, 2009). Öte yandan, BM 2005-2014 yıllarını sürdürülebilir kalkınma için eğitimin on yılı ilan etmiştir. Bu süreçte sürdürülebilir kalkınmadaki ilkeleri, değerleri ve sürdürülebilir kalkınma uygulamalarını eğitim ve öğretimle birleştirmek amaçlanmıştır (Young, 2009). Sonuç olarak çevre eğitimi eğitim yetkililerini; düşünme, araştırma ve yenilikleri geliştirmeye yönlendirirken uygulanan çevre eğitim programları Tiflis Bildirgesinin hedef, amaç ve esasları doğrultusunda (Bozkurt, 2007) günümüze kadar olan süreçte kimi dönüşümler geçirmiştir.

Türkiye'de Çevre Eğitimi

Türkiye'de çevre eğitimi başta Ege ve Marmara bölgelerinde yer alan büyük şehirlerin kontrolsüz bir şekilde hızla sanayileşmesi ve doğal çevreye zarar vermesi sonucu 1980'li yılların başlarında yer bulmuştur (Sencer ve Gökmen, 2004). Çevre bilincine yönelik ilk ciddi çalışmalar 1982 Anayasası'nda yer almıştır. 1982 Anayasası'nın 56. Maddesinde "Herkes, sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkına sahiptir. Çevreyi geliştirmek, çevre sağlığını korumak ve çevre kirlenmesini önlemek devletin ve vatandaşların görevidir." ilkesine göre

çevre hakkı kavramı anayasal bir esasa bağlanmıştır (Bildik, 2011; Bilgi, 2008; Yılmaz, 2016).

9 Ağustos 1983 tarihli 2872 sayılı Çevre Kanunu ile çevre sorunları ve çevrenin korunmasına yönelik doğrudan ilk düzenleme yapılmıştır (Kocakurt ve Güven, 2005). Böylece çıkarılan Anayasa ve Çevre Kanunu ile devlete ve bireylere çevrenin korunması için aktif görevler verilmiştir (Gezmiş ve Çarıkçıoğlu, 2007). 1991 yılından itibaren okullarda çevre eğitimi vermeye başlanmıştır (Erol ve Gezer, 2006). 1994 yılında Devlet Planlama Teşkilatınca (DPT) yayımlanan 7. Beş Yıllık Kalkınma Planı Çevre Özel İhtisas Komisyonu Raporuna göre çevre eğitimine yönelik yapılması gerekenler ele alınmıştır (Akçay, 2006). Buna göre; 7. Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda çevre eğitimine tüm ayrıntılarıyla yer verilmiş ve toplumun karar alma aşamalarına katılması sağlanarak herkesin çevre eğitimine yönelik bilgilendirilmesi gerektiği vurgulanmıştır (Bozkurt, 2007). Son olarak 10 Haziran 2013 yılında T.C. Başbakanlık Kalkınma Bakanlığı tarafından hazırlanan 2014-2018 tarihleri arasında kapsayan 10. Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda çevrenin korunmasına yönelik durum analizleri, amaç ve politikaları belirlenmiştir.

Türkiye Çevre Vakfı ve Çevre Bakanlığı gibi kuruluşlar tarafından gerçekleştirilen etkinliklere yön vermesi, çevre ile ilgili olarak uygulamada karşılaşılan sorunları belirlemeye dönük bir proje gerçekleştirmiştir. Buna göre; çevre eğitiminde örgün ve yaygın eğitimde çevre eğitimi konuları dikkat çekmektedir (Budak, 2008). Çevre eğitimi, gelişmiş bazı ülkelerde ilk ve ortaokullardaki coğrafya ve fen bilimleri dersleri konusu içinde yer alırken (Ozaner, 2004'ten akt. Erol, 2011), ülkemizde ise ilköğretim ve ortaöğretim programlarında çevre eğitimi dersine rastlanmamakta ve çevre konusuna yönelik bilgilendirme ve duyarlılık geliştirme gibi konular diğer derslerin programlarına dağıtılmıştır (Bildik, 2011). Bu yönüyle ülkemizdeki çevre eğitiminin disiplinler arası bir özellik gösterdiği söylenebilir.

İlköğretimde Çevre Eğitimi

Örgün eğitim; araştırma, geliştirme ve davranışları yönüyle bilimsel verileri değerlendiren, kullanan, yorumlayan ve yeni değerler üreten insan yetiştirmeyi amaçlamaktadır. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nda belirtildiği gibi

vatandaşların çevre eğitimi ve öğretimi yapma hakkına sahip olduğu göz önüne alınarak örgün eğitimin tüm kademelerinde kişilerin çevreye yönelik tutum ve davranışlarını pozitif yönde geliştiren programlar ve uygulamalar mevcuttur (DPT, 1997). Çocuklar için aileden sonra en önemli eğitim ortamı olan okullar ilköğretimle başlar. İlköğretimde çevre ile ilgili ilk araştırma, deney ve uygulamalar yer alır. Öğrencilerde çevreye yönelik; saygı, sevgi, hoşgörü gibi davranışlar bu dönemde şekillenir. Özetle çevre eğitiminin en kritik dönemi ilköğretim dönemidir (Atasoy, 2005).

İlköğretimin amacı; öğrencinin çevresini temiz tutmayı öğrenmesi; temizliğin, sağlıklı büyüme ve yaşamanın temel şartı olduğuna inanmasını, doğayı, çevresindeki hayvan ve bitkileri korumasını ve yetiştirmeyi bilmesini, tarihi eserleri sevmesini ve korumasını, çevreyi güzelleştirmesini, çevresinin ve ülkesinin kendine özgü tüm kaynaklarını korunmasına yönelik davranışlar kazanmasını, yaşadığı çevreyi daha yaşanabilir bir hale getirmesini sağlayacak bilgi ve beceriler kazandırmaktır (Mert, 2006). Bununla birlikte ilköğretimin amaçları arasında çevre ile sağlık arasındaki ilişkiyi kavratarak, sağlıklı çevrenin, geleceğe yönelik insanların sağlığına önem vermesi gerektiği yönünde bilinçlendirmek, insanların çevreye özen göstermesine ve korunmasına inandırmak, doğal kaynakların kullanımına dikkat edilmesi gerektiğini kavratmak ve savurganlığı önleyici duruma yönelik davranışlar kazandırmak şeklinde yer almaktadır (Bozkurt, 2007). Çevre eğitimi ise çevresel ifadeleri, kavramları, kuramları, yasaları ve kuralları bilme, bununla birlikte çevreyi tehlikelere karşı koruma, çevredeki canlılarla ve olaylarla ilgili bilgi edinme, çevreyi güzelleştirirken geliştirmesine ve devamlılığına yönelik çaba gösterme, çevre sorunlarının değerlendirilmesi, gerekli tedbirlerin ve koruyucu önlemlerin belirlenmesi, geliştirilmesi ve kazanılması, insan-çevre arasındaki ilişki ile çocuk doğa arasındaki ilişkinin belirlenmesine yönelik verilen eğitimidir (Ağyar, 2014). Bu bağlamda çevre eğitiminin amacı öğrencilere çevre ile ilgili bilgileri aktarırken bu bilgilerin tutum ve davranışa dönüştürülmesini sağlayacak yaşantı ve becerilerini artırmak olmalıdır (Geçmiş ve Salı, 2014).

İlköğretim programlarında çevre eğitimine yönelik konular daha çok fen derslerinde yer almaktadır. Çevre eğitime yönelik bu konuların bilgi düzeyinde, etkinliklerden ve uygulamalardan tamamen uzaklaşarak verildiği görülmektedir.

İlköğretimde, çevre konularının özellikleri dikkate alınarak çeşitli öğretim yöntemleri kullanmak daha doğrudur. Öğrenmenin sürekliliğinin sağlanabilmesi için uygulamalı etkinliklerin yapılması gereklidir (Alım, 2006). Çevre eğitimi içine alan fen derslerinde öğrenciden kendi zihinsel yeteneklerini kullanarak anlama ve öğrenme yeteneklerini geliştirmesi amaçlanmaktadır. Böylece öğrenciye gözlem, bilgi ve verileri dikkate alarak analiz ve sentez yapabilme gibi davranışlar kazandırılmak istenmektedir (Yılmaz, 2006). Öğrencilerin fen okuryazarı olmasına yönelik Fen Bilimleri Dersi Öğretim Programı (FBDÖP) (MEB, 2017) ana hedefleri çerçevesinde çevre eğitimi ile ilişkili olarak;

- İnsanın doğayı keşfetmesine, insan-çevre ilişkisinin fark edilmesi aşamasında, bilimsel süreç becerileri ve bilimsel araştırma yaklaşımını benimseyip bu alanlarda görülen sorunlara çözüm üretmek.
- Bireyin, çevre ve toplum arasındaki karşılıklı etkileşimlerini sağlamak ve sosyal, ekonomik ve doğal kaynaklara ilişkin sürdürülebilir kalkınma bilincini geliştirme, bilimsel düşünme ve karar vermelerini sağlamak ifadeleri yer almaktadır (FBDÖP, 2017, s. 5).

4. Sınıf FBDÖP'teki (2017) ünitelerden çevre bilincini arttırmaya yönelik olan ilk ünite "Aydınlatma ve Ses Teknolojileri/Fiziksel Olaylar" ünitesidir. Bu üniteadaki amaç öğrencilerin; ses ve aydınlatma ile ilgili çevre, toplum ve insanı etkileyen çeşitli teknolojilerin gelişmekte olduğunu, ışığın ve sesin uygun kullanılmadığında insan hayatını olumsuz yönde etkilediğini bilmeleri, bu duruma çözümler üretmeleri; ışığın uygun kullanıldığında aile bütçesine ve ülke ekonomisine katkı sağlanabileceğini kavramaları ayrıca gelecekteki aydınlatma sistemlerini tasarlamaları, böylece yaratıcı ve yenilikçi düşünme becerisi kazanmaları elde etmelerini sağlamaktır (FBDÖP, 2017: s. 23). "İnsan ve Çevre" ünitesi ile öğrencilere hayatta kalmaya yönelik kaynakların özenli kullanımı, kaynakların geri dönüşümü konusunda gerekli bilgi ve becerileri kazanmaları amaçlanmaktadır (FBDÖP, 2017; s:2).

2017-2018 öğretim yılında 4. Sınıfta çevre eğitimi ile ilgili diğer derslere yönelik ünite, konular ve kazanımlara da değinilmiştir. Bunlardan 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi üçüncü ünitesi olan "İnsanlar, Yerler ve Çevreler" çevre bilincini arttırmaya yöneliktir. "Bilim, Teknoloji ve Toplum" ünitesinde ise öğrencilerin

doğal çevreye bilimsellik ve duyarlılık gibi değerlerle yenilikçi ve değişim becerilerinin kazandırılması amaçlanmaktadır. “Üretim, Dağıtım ve Tüketim” ünitesini öğrenen öğrencilerden yukarıda belirtilen kazanımlara ulaşması hedeflenmektedir (Sosyal Bilgiler Ders Programı, 2017: s. 18-19).

Bu derslerin dışında Görsel Sanatlar dersinde yer alan "Kültürel Miras" ünitesi mimari yapı ve diğer sanat eserlerinin özelliklerini öğrenme, Oyun ve Fiziki Etkinlikler dersinde yer alan "Aktif ve Sağlıklı Hayat Öğrenme Alanı" ünitesinde oyun ve fiziki etkinliklerde çevreye karşı duyarlılık gösterme, Trafik Güvenliği dersinde "Trafikte Güvenlik" ünitesinde toplu taşıma araçlarını kullanmanın önemi gibi ulaşılması istenilen kazanımlar evre eğitimi ve evre bilincini arttırmak amaçlanmaktadır (Müzik Dersi Öğretim Programı, 2017: s. 25; Oyun Fiziki Etkinlikler Dersi Öğretim Programı, 2017: s. 30; Trafik Güvenliği Dersi Öğretim Programı, 2017: s. 16). İlkokul 4.sınıf programında bahsettiğimiz derslerde yeteri kadar olmasa da evre ile ilgili konulara yer verilmektedir. Öğretim programları incelendiğinde, evre eğitimine yönelik doğal ve toplumsal evre arasındaki ilişkinin yetersiz olduğu görölmektedir. Eğitim öğretim çalışmalarında sosyal, psikolojik, sosyo-kültürel evre, evre felsefesi ve evre sosyolojisi konularının daha fazla yer alması gerekmektedir. Ayrıca bu konulara yönelik eko faaliyetlerin de düzenlenmesi gerekmektedir (Atasoy, 2006).

Tutum ve evre

Tutum kişilerin belirli bir düşünceyi kabul ya da reddetme biçiminde gözlenen duygusal bir hazıroluş hali ya da eğilimidir (Özguven, 2004). Erkuş (2006, s.73) tutumu, “bir nesneye, bir kişi ya da gruba, bir kuruma, bir olay ya da davranışa karşı ya da yana olma eğilimidir.” şeklinde tanımlamaktadır. Türküm (1998) ise tutumu bir nesneye, duruma, olguya ve olaya yönelik geliştirilen devamlılığı olan duygu, düşünce ve davranış bileşiminde oluşan bir yatkınlık şeklinde ifade etmektedir. Tutum, bireyin bir psikolojik nesne ile ilgili düşünce, duygu ve davranışlarını oluşturan duyuşsal bir özelliktir. Tutumların iki önemli özelliği bulunmaktadır. Bunlardan biri uzun süreli olması; ikincisi ise bilişsel, duyuşsal ve davranışsal bileşenlerden oluşmasıdır. İnsanlar tutumları ile dünyaya gelmezler, sonradan öğrenirler. Tutum, kişilerin davranışlarına yön veren bir unsurdur. Bununla birlikte kişisel yaşantı ve deneyimlerle hareket ederek öğrenme

süreci sonunda oluşmaktadır (Tavşancıl, 2005). Tutumların öğrenme süreci sonunda oluşması doğuştan getirilen özelliklerle ilgili olmadığını sonradan öğrenildiğini göstermektedir (Erkuş, 2006). Bir konu veya nesne ile ilgili tutum oluşturabilmesi için bireyin o konuya ya da nesneye yönelik bir deneyim yaşamaması (Kağıtçıbaşı, 2010) veya diğer insanların aktardıklarına ya da her ikisinin birbiri ile etkileşimi ile gerçekleşebilir (Türküm, 1998). Tutum, kişiye özgüdür yani bireye ait bir özelliktir. Tutum, bireyin bir konu veya nesneye ait duygu, düşünce ve davranışlarında bütünlük ve tutarlılık oluştururken, bireyin tutumlarını gözle görebilmek mümkün değildir. Tutumların kişiye özgü olması tutumun kişisel yaşantı olduğunu bundan dolayı da gözle görülemediği belirtilmektedir (Tavşancıl, 2005). Şentürk (2010) tutumla ilgili farklı şekillerde yapılan tanımların ortak yönleri dikkate alarak tutumun özelliklerini aşağıdaki şekilde sıralamaktadır.

- Tutum bireye özgüdür. Yani her birey aynı tutum objesine farklı tutum göstermektedir.
- Tutumu ilgilendiren psikolojik bir obje vardır. Birey için önemli olan bir obje psikolojik objedir. Bireyler bildikleri ve ilgilendikleri konulara yönelik tutum oluşturabilmektedir.
- Tutum bireye atfedilen bir eğilimdir. Birey bilgi ve duyguya göre davranmaya eğilimlidir. Davranış değil, davranışa hazır olma halidir. Bundan dolayı gözlenemez. Sözel ifadelerden ve gözlenen davranışlarından fark edilir.
- Tutumda olumlu ya da olumsuz bir değerlendirme söz konusudur. Tutum objesine yönelik nötrlük yoktur. Tutum olumlu ise yaklaşma, olumsuz ise uzaklaşma vardır.
- Her tutumda duygu, düşünce ve davranış öğeleri yer almaktadır. Ancak bu üç öğenin etkisi aynı olmayabilir.
- Tutumlar öğrenme sonucunda ortaya çıkar. Bir obje, grup veya kişi ile etkileşimi ile oluşan öğrenmedir.
- Tutumlar uzun süreli ve durağandır. Tutumlar değişmeyen yapılardır.

Tutumlar üç türdür. Olumlu, olumsuz ve tarafsız tutumlar şeklindedir (Turgut, 1984'ten akt. Özden, 2014 s.332). Bir nesne veya olaya karşı olumlu tutumu olan birey, bu nesne veya olaya karşı yaklaşmaya, destek vermeye ve

yardım etmeye yönelecektir. Herhangi bir nesne ya da olaya karşı tutumu olumsuz olan birey genel olarak bu nesne ya da olaya yönelik herhangi tepki vermeyerek, eleştirme veya uzaklaşma eğiliminde bulunacaktır (Aydın, 2000). Bireyin bir nesne ya da olaya karşı herhangi bir tutumu gelişmemiş veya onla ilgili bir yaşantısı oluşmamışsa tutumu tarafsızdır (Özden, 2014).

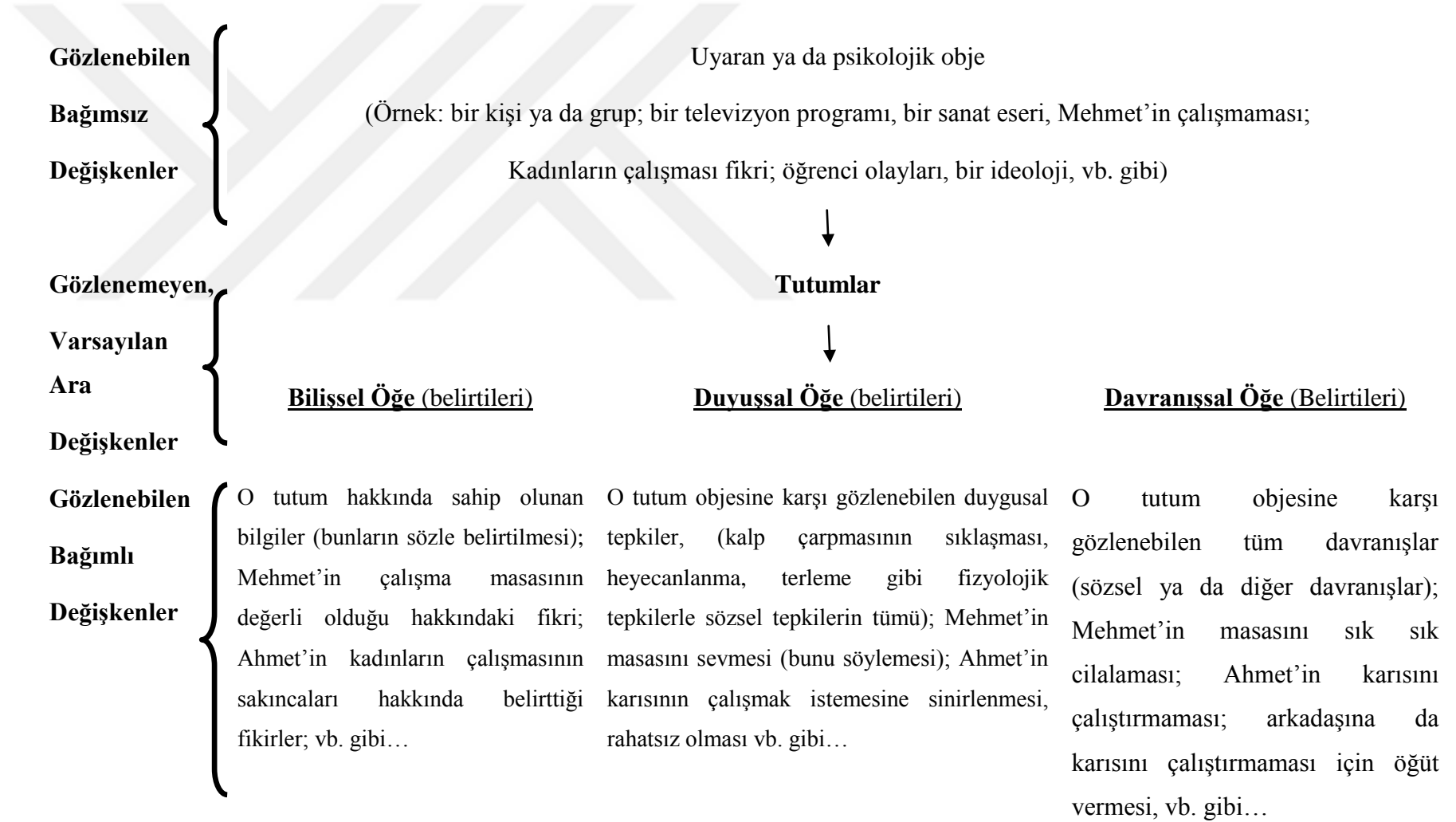
Öte yandan tutumların üç bileşeni vardır. Bunlar bilişsel, duyuşsal ve davranışsal bileşenlerdir (Akkoyunlu, Altun ve Yılmaz Soylu, 2008; Erkuş, 2006; Tavşancıl, 2005). Bu öğeler şu şeklide özetlenebilir (Kağıtçıbaşı,1996 ve Sakallı, 2001'den, akt. Şentürk, 2010):

Bilişsel öğe, tutumu içine alan biliş ya da düşünceler ile bilgi ve görüşlerdir. Başka bir ifadeyle tutuma ait obje yönelik fikir ve inançları kapsayan öğedir. Bilişsel öğede nesneye yönelik pozitif veya negatif düşünceler vardır. Tutumla ilgili elde edilen bilgi deneyim geçirme ya da dolaylı yollarla sağlanabilir.

Duyuşsal (duygusal) öğe, tutum objesine yönelik olumlu ya da olumsuz duyguları kapsar. Tutum objesini veya konusunu sevme ya da sevmeme durumunu belirtir.

Davranışsal öğe, tutum objesine yönelik biliş ve duygu ile oluşan davranış eğilimlerini belirtir.

Tutumun geliştirilebilmesi için bilişsel bilgi olmak zorundadır. Bir konu veya olayla ilgili olumlu ya da olumsuz tutum geliştiren bir kişinin bunu davranışa dönüştürmesi beklenir. Duygusal yönü ise kişinin bunu isteyip istememesi ile ilgilidir (Akkoyunlu ve diğ. 2008). Özden'in (2014, s.332) örneğinde; “fen ve teknoloji dersi doğal çevreyi anlamak için gereklidir/gerekli değildir”, biçimindeki olumlu ya da olumsuz ifadeler tutumun bilişsel yönünü, “fen ve teknoloji dersini ilgi çekici buluyorum/sıkıcı buluyorum” biçimindeki ifadeler tutumun duygusal yönünü ve “fen ve teknoloji dersinde deney düzenekleri oluştururum/oluşturmaktan kaçınırım” biçimindeki ifadeler ise tutumun devinimsel yönünü göstermektedir. Aşağıdaki şekilde tutumun bileşenleri gösterilmiş ve örneklendirilmiştir.

Şekil 1 Tutum Objesi- Tutum Öğeleri (Rosenberg ve Howland 1960'tan, akt. Kağıtçıbaşı, 2012).

Tutumlar, fikir ve düşünce gibi öğrenmeyle oluşur (Sherif ve Sherif, 1996'dan, akt. Şentürk, 2010). Tutumların oluşmasında; anne ve babalar, yaşlıları, teknolojik araçlar, eğitime ve politikaya yönelik görüşler ile dini inançlar etkilidir (Morgan, 2011). Araştırmacılar tarafından tutumu oluşturan faktörler genetik, fizyolojik, tutuma yönelik doğrudan deneyim, kişilik, topluma uyum, grup üyeliği, sosyal sınıf olarak sıralarken bunların kişiyi ilgilendiren bölümü ilk dört faktör, toplumsal içerikli bölümü ise son üç faktördür (Göksu, 2007). Öte yandan tutumlar belirli bir obje ya da konuya yönelik tutarlı davranış sergilemesi yönüyle bir iç faktördür. Ancak bireyi etkileyen iç faktörlerin hepsi de tutum değildir. Tutumları diğer iç faktörlerden ayıran özellikler şunlardır (Sherif ve Sherif, 1996'dan, akt. Şentürk, 2010):

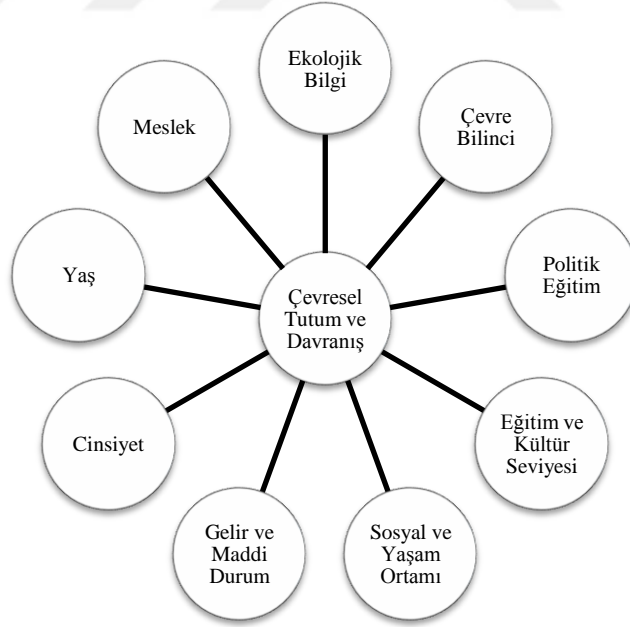
- Tutumlar doğuştan itibaren gelmez.
- Tutumlar az da olsa kalıcıdır.
- Tutumlar özne-nesne ilişkisi ile oluşur.
- Tutumlarda gönderge az ya da çok sayıda maddeyi etkileyebilir.
- Tutumlar güdüsel ve duygusaldır.

Tutumların anlama veya bilgi, ihtiyaçların giderilmesi, egoyu savunma ve içsel değerlerin ifade edilmesi gibi dört işlevi olduğunu belirtilmektedir (Sakallı, 2001'den, akt. Atasoy, 2005). Bireylerin çevreye yönelik tutumlarının oluşmasında ve kazandırılmasında anne ve baba, içinde bulunulan ortam, eğitim, yaşantı gibi etkenler önemlidir (Atasoy, 2005).

Çevreyle ilgili tutumların temelinde, çevresel sorunların bireylerde oluşturduğu korku, kızgınlık ve değerler ile bireylerin çevresel sorunlar ile başedebilmek için sahip oldukları düşünceler ve davranış eğilimleri bulunmaktadır (Erten, 2005). Bir başka tanımda çevreye yönelik tutum, çevreye yönelik tutarlı, olumlu olumsuz davranışlar şeklinde ortaya çıkan öğrenilmiş eğilimler olarak belirtilmektedir (Engin, 2003). Tiflis Konferansında (1977) çevresel tutum, toplumun ve insanların çevreye yönelik değerler oluşturmaları, çevre için endişelenmeleri, çevrenin korunması ve geliştirilmesinde görev alabilme motivasyonuna sahip olmaları olarak belirtilmiştir (Özata Yücel ve Özkan, 2014).

Çevre eğitiminin amacı bireylere olumlu tutumla birlikte davranış kazandırmaktır (Yaşaroğlu, 2012). Çevreye yönelik olumlu tutum, insanların çevreyi koruması ile canlıların yaşamındaki rolüne yönelik olumlu görüş, duygu ve davranışları içerir (Türküm, 1998; Ünal ve Dımışkı, 1999). Ekici (2005)'ye göre tutumlar, kişilerin yaşamlarında yer alan konularda yer aldığı gibi, çevre eğitimine yönelik konularda da toplumun bilinçlendirilmesi ve ülkenin doğal kaynaklarının korunması hususunda önemli etkenlerden birini oluşturmaktadır. Çevreye yönelik tutumların geliştirilmesi için bireylere olumlu yaşantıların olduğu deneyim fırsatları sağlanmalıdır. Ayrıca birey, uygun modeller ve bilgi bakımından gerekli özellikler ile donatılmalıdır (Türküm, 1998). Bununla birlikte çevreye yönelik tutum, çevre ile ilgili konulara olumlu bakma, bakmama ya da tarafsız kalma olarak ortaya çıkan tutarlı, öğrenilmiş bir tepki olarak belirtilebilir (İşyar, 1999).

İnsanların çevreye yönelik davranışlarında, edindikleri bilgilerle birlikte ilgi ve tutum gibi değişkenlerde etkilidir (Poortinga, Steg & Vlek, 2004). Bireylerin çevreye yönelik tutum ve davranışlarını belirleyen birçok etken vardır. Aşağıdaki şekilde bu etkenlerden bazıları gösterilmiştir.

Şekil 2 Bireylerin Çevresel Tutum ve Davranışlarını Belirleyen Başlıca Etkenler (Atasoy, 2015, s. 256).

Bu çerçevede, alan yazın incelendiğinde bireylerin çevreye yönelik tutumlarını farklı değişkenler doğrultusunda incelemeyi hedefleyen araştırmalar

olduğu görülmektedir. Bu çalışmada kullanılan değişkenlerden cinsiyet (Atasoy, 2005; Baş, 2010; Bildik, 2011; Carrier, 2009; Erten, 2002; Gökçe ve diğ., 2007; İncekara ve Tuna, 2010; Şama, 2003; Taycı Ünal, 2009; Tecer, 2007; Tuncer, Ertepinar, Tekkaya ve Sungur, 2005; Varışlı, 2009; Yılmaz, Boone & Andersen, 2004), akademik başarı düzeyi (Gökçe ve diğ., 2007; Yılmaz ve diğ., 2004), baba ve annenin eğitim düzeyi (Bildik, 2011; Gökçe ve diğ., 2007; Şama, 2003; Tecer, 2007; Varışlı, 2009), ailenin gelir düzeyi (Atasoy, 2005; Bildik, 2011; Erdoğan, 2009; Gökçe ve diğ., 2007; İşyar, 1999; Şama, 2003; Taycı Ünal, 2009; Tecer, 2007; Yılmaz ve diğ., 2004) şeklinde yapılmış araştırmalar bulunmaktadır.

Atasoy (2005), Tecer (2007) ve Yaşaroğlu (2012) yaptıkları çalışmalarda kızların erkek öğrencilere göre çevreye yönelik tutumlarının istatistiksel olarak daha anlamlı farklılık gösterdiğini tespit etmişlerdir. Kimi araştırmalarda çevreye yönelik tutumların akademik başarısı yüksek olan öğrenciler lehine daha anlamlı olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Özdemir Özden, 2011; Tecer, 2007). Baba eğitim düzeyi (Aydın ve Çepni, 2012; Yılmaz, 2016) ile anne eğitim düzeyi (Daldan Geçgin, 2015; Değirmenci, 2012) yüksek olan öğrencilerin de çevreye yönelik olumlu tutumlara sahip olduğu rapor edilmiştir. Son olarak, aile gelir düzeyi ile çevreye yönelik tutumlar arasında pozitif bir ilişki olduğu da belirtilmiştir (Uzun ve Sağlam, 2005).

İlgili Araştırmalar

Araştırmayla ilgili olduğu düşünülen kimi çalışmalar aşağıda özet olarak sunulmuştur.

Özcan (2016), İlkokul Öğrencilerin Çevreye Yönelik Tutumlarının İncelenmesi başlıklı araştırmasında ilkokul öğrencilerinin çevreye yönelik tutumlarının incelenmesi amaçlamıştır. Araştırmada nicel araştırma yaklaşımlarından tarama modeli kullanılmıştır. Araştırma, Denizli ilinin Pamukkale ilçesinde dördüncü sınıf düzeyinde öğrenim görmekte olan 561 öğrencinin katılımıyla gerçekleştirilmiştir. Araştırma verileri “Çevreye Yönelik Tutum Ölçeği” ile elde edilmiştir. Elde edilen verilerin çözümlenmesinde t-testi ve tek yönlü varyans analizinden yararlanılmıştır. Araştırma sonucunda, çevreye yönelik tutumların cinsiyete göre değiştiği belirlenmiştir. Öte yandan anne eğitimi, baba eğitimi, anne mesleği, baba mesleği değişkenleri açısından

değerlendirildiğinde ise söz konusu değişkenler ile çevreye yönelik tutumlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür.

Yılmaz (2016), Türkiye'de İlkokul Programlarında Çevre Eğitimi ve İlkokul 4. Sınıf Öğrencilerinin Tiflis Konferansı Çevre Eğitimi Amaçlarına Ulaşma Düzeyi başlıklı araştırmasında ilkokul programları kazanımlarında çevre eğitiminin durumunu ve 4. sınıf öğrencilerinin aldıkları eğitim sonucunda Tiflis çevre eğitiminin amaçlarına ulaşma düzeylerini saptama ve bu düzeylerin öğrencilerin sosyo-demografik özellikleri ile ilişkisinin incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmada nicel ve nitel yöntemler birlikte kullanılmıştır. Nicel araştırmaya 2014-2015 öğretim yılında Edirne ilinde bulunan, MEB'e bağlı devlet okullarında okuyan 339 ilkokul 4.sınıf öğrencisi katılmıştır. Araştırma verileri öğrencilerin kişisel özelliklerini belirlemek için sekiz sorudan oluşan anket ve araştırmacının oluşturduğu; Çevresel Tutum Düzeyi Ölçeği, Çevresel Farkındalık Düzeyi Ölçeği, Çevresel Beceri Düzeyi Ölçeği, Çevresel Faaliyetlere Katılım Düzeyi Ölçeği ve Çevre Bilgi Düzeyi Testi ölçekleri kullanılarak toplanmıştır. Araştırmanın nitel örneklemini Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı (TTKB) tarafından 2014-2015 öğretim yılında 1 ila 4. sınıflar için hazırlanmış olan ilköğretim programları oluşturmaktadır. Veriler 2014-2015 öğretim yılı için uygulanan Türkçe, Hayat Bilgisi, Sosyal Bilgiler, Fen ve Teknoloji dersleri öğretim programlarına TTKB'nın web sitesinden dijital olarak elde edilmiştir. Verilerin analizinde nitel araştırma yöntemlerinden döküman analizi kullanılmıştır. Araştırmada öğrencilerin çevresel tutum, çevresel farkındalık ve çevre beceri düzeylerinde; cinsiyet, yaşadıkları yerleşim yeri, anne ve baba eğitim düzeyleri değişkenleri bakımından anlamlı farklılık bulunduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Çetin Balcı (2012), İlköğretim 5. Sınıf Öğrencilerinin Çevreye Yönelik Tutumlarının Belirlenmesi başlıklı araştırmasında ilköğretim 5. sınıf öğrencilerinin çevreye yönelik tutumlarını ölçmeyi amaçlamıştır. Araştırma tarama modeline göre gerçekleştirilmiştir. Araştırma 2011-2012 öğretim yılının birinci döneminde İstanbul İline bağlı Bağcılar İlçesinde bulunan Mevlâna 60. Yıl Uçanevler İÖO'dan 5. sınıfta okuyan 139 öğrencinin katılımı ile gerçekleştirilmiştir. Verilerin toplanmasında "Çevreye Yönelik Tutum Ölçeği" kullanılmıştır. Araştırma verileri betimsel istatistik teknikleri ile analiz edilmiştir.

Araştırma sonucunda 5. sınıf öğrencilerinin çevreye yönelik tutum düzeylerinin olumlu olduğu görülmüştür.

Yaşaroğlu (2012), İlköğretim Birinci Kademe Öğrencilerinin Çevreye Yönelik Tutum ve Davranışlarının Değerlendirilmesi başlıklı araştırmasında ilköğretim birinci kademe öğrencilerinin çevreye yönelik tutum ve davranışlarının belirlemeyi amaçlamıştır. Araştırmada betimsel tarama modeli kullanılmıştır. Araştırmanın nicel boyutunda tabakalı örnekleme, nitel boyutunda ise maksimum çeşitlilik örnekleme kullanılmıştır. Verilerin nicel boyutu Bingöl ilinde bulunan 15 ilköğretim okulunun 4. ve 5. sınıflarında okumakta olan 1200 öğrencinin, nitel boyutu ise üç ilköğretim okulunun 1., 2. ve 3. sınıflarında okumakta olan toplam 36 öğrencinin katılımı ile gerçekleşmiştir. Nitel verilerin toplanmasında 12 açık uçlu sorudan oluşan görüşme formu, nicel verilerin toplanmasında Çevreye Yönelik Tutum Ölçeği ile Çevreye Yönelik Sorumlu Davranış Ölçeğinden yararlanılmıştır. Nicel verilerin analizinde tanımlayıcı istatistikler, Mann Whitney U testi ile Kruskal Wallis testi, nitel verilerin analizinde içerik analiz yöntemi kullanılmıştır. Araştırma sonucunda, öğrencilerin çevreye yönelik tutumlarının ve çevreye yönelik sorumlu davranışlarının sınıf değişkenine göre değişmediği tespit edilmiştir. Öte yandan cinsiyet, anne eğitimi, baba eğitimi, anne mesleği, baba mesleği ile yerleşim yeri değişkenleri açısından değerlendirildiğinde söz konusu değişkenler ile çevreye yönelik tutum ve sorumlu davranışlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür. Araştırmanın nitel verileri analizi bölümünde içerik analiz yöntemi işe koşulmuştur. Araştırmada, öğrencilerin çevreye yönelik tutumlarının olumlu olduğu görülmüştür.

Bildik (2011), İlköğretim 7. Sınıfta Verilen Çevre Konusunun Çevresel Tutum ve Çevre Bilgisi Üzerine Etkisi başlıklı araştırmasında ilköğretim ikinci kademe yer alan fen ve teknoloji dersindeki çevre konusunun öğrencilerin çevresel tutumu ve çevre bilgisi düzeyleri üzerindeki etkisini incelemiştir. Araştırmada tarama modeli kullanılmıştır. Araştırma 2009-2010 eğitim öğretim yılında Ankara İlinde bulunan Çankaya, Altındağ ve Keçiören İlçelerindeki dört ilköğretim okulunun 7. sınıfından seçilen toplam 68 öğrencinin katılımı ile gerçekleştirilmiştir. Verilerin toplanmasında üç bölümden oluşan Çevresel Tutum ve Çevre Bilgi Ölçeği kullanılmıştır. Verilerin analizinde öğrencilere ait değişkenler ile tutum puanlarının karşılaştırılmasında t testi, anova ve ancova

kullanılmıştır. Araştırma sonucunda fen ve teknoloji dersinde bulunan çevre konusunun öğrencilerin çevreye yönelik bilgi düzeylerini olumlu yönde geliştirdiği görülmüştür. Öte yandan fen ve teknoloji dersi çevre konularının öğrencilerin tutumlarını etkilemediği sonucuna ulaşılmıştır.

Tahiroğlu, Yıldırım ve Çetin (2010), Değer Eğitimi Yöntemlerine Uygun Geliştirilen Çevre Eğitimi Etkinliğinin İlköğretim 7. Sınıf Öğrencilerinin Çevreye İlişkin Tutumlarına Etkisi başlıklı araştırmalarında değer eğitimi yöntemlerine uygun olarak geliştirilen çevre eğitimi etkinliğinin ilköğretim 7. sınıf öğrencilerinin çevreye ilişkin tutumları üzerindeki etkisi incelenmiştir. Bu araştırmada öntest ve sontest kontrol gruplarını ele alan deneme modeli kullanılmıştır. Araştırmaya Aksaray iline bağlı bir ilköğretim okulunun 7A (30 öğrenci) ve 7C (32 öğrenci) sınıfında okuyan 62 öğrenci katılmıştır. Verilerin toplanmasında deney ve kontrol grupları oluşturulmuş, öntest ve sontest gruplarına deneysel çalışma süresinde “Çevre Tutum Ölçeği” uygulanmıştır. Araştırmada, deney ve kontrol grubunun sontest ölçüm sonuçlarının deney grubu lehine olumlu olduğu görülmüştür. Ayrıca araştırmada uygulanan etkinliğin öğrenci tutumlarına olumlu etki ettiği sonucuna ulaşılmıştır.

Taycı Ünal (2009), İlköğretim Öğrencilerinin Çevresel Tutum, Bilgi, Duyarlılık ve Aktif Katılım Düzeylerinin Belirlenmesi Üzerine Bir Çalışma (Çorlu Örneği) başlıklı araştırmasında ilköğretim öğrencilerinin çevre konusu ile ilgili bilgi düzeylerinin, çevre problemlerine karşı çevresel duyarlılıklarının ve bu bilgi-duyarlılık düzeyleri üzerine sosyo-demografik özellikler arasındaki ilişkisinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Araştırmada tarama modeli kullanılmıştır. Araştırmaya, Tekirdağ ilinin Çorlu ilçesinde 2008-2009 eğitim öğretim yılının 2. döneminde faaliyet gösteren dört farklı ilköğretim okulunun 5. ve 8. sınıflarında okuyan toplam 841 öğrenci katılmıştır. Verilerin toplanmasına “Çevre Bilgi Testi”, “Çevre Tutum Ölçeği” ve “Çevresel Duyarlılık ve Aktif Katılım” testleri kullanılmıştır. Verilerin analizinde ölçeğin güvenilirliği Cronbach alfa değeri bulunarak hesaplanmış, bağımsız örneklem için t testi, değişkenler arasındaki farklılığı belirlemek için de tek yönlü varyans analizi kullanılmıştır. Araştırma sonucunda, kızların erkek öğrencilere göre çevreye daha ilgili oldukları, çevreye yönelik sorumlu davranış göstermeye daha eğilimli oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Çevre bilgisi yönünden de kız öğrencilerin düzeylerinin erkek

öğrencilerin düzeylerinden daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Bununla birlikte tutum ölçeği sonuçlarında öğrencilerin tutum testi puanlarının da kız öğrenciler lehine anlamlı olduğu görülmüştür.

Atasoy ve Ertürk (2008), İlköğretim Öğrencilerinin Çevresel Tutum ve Çevre Bilgisi Üzerine Bir Alan Araştırması başlıklı araştırmalarında ilköğretim 6., 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin çevresel tutum ve bilgilerini belirlemeyi amaçlamışlardır. Betimsel nitelikli araştırma 2004-2005 öğretim yılında Bursa iline bağlı Nilüfer ve Görükle belediyelerinde bulunan altı ilköğretim okulundan 6., 7. ve 8. sınıflarda okuyan ve rastgele seçilmiş 1118 öğrencinin katılımı ile gerçekleştirilmiştir. Verilerin toplanmasında Çevre Bilgi Testi ve Çevre Tutum Ölçeği kullanılmıştır. Araştırma sonucunda, öğrencilerin çevre bilgisi ve çevre tutum düzeylerinin yeterli olmadıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Teyfur (2008), İlköğretim Öğrencilerinin Akademik Başarılarının ve Çevre Kulübü Çalışmalarının Çevreye Yönelik Tutumlarına Olan Etkisi (İzmir Örneği) başlıklı araştırmasında ilköğretim okullarında formal ve informal ortamda edinilen çevre bilgisinin, öğrencilerin çevreye yönelik tutum geliştirmesine olan etkisini değerlendirmeyi amaçlamıştır. Araştırmada betimsel ile nicel ve nitel araştırma yöntemlerinin birlikte değerlendirildiği karma model kullanılmıştır. Araştırmaya İzmir İline bağlı Bornova İlçesinde bulunan 4 ilköğretim okulunda 4., 5., 6., 7., 8. sınıflarında okuyan toplam 300 öğrenci katılmıştır. Veriler “İlköğretim Öğrencilerine Yönelik Çevre Tutum Ölçeği” kullanılarak toplanmıştır. Araştırmanın nicel verilerinde frekans, yüzde ve aritmetik ortalama ile tek yönlü varyans analizi, nitel boyuttaki verilerde ise doküman inceleme analizi kullanılmıştır. Araştırma sonucunda, 4. ve 7. sınıflar arasında çevreye yönelik tutumlarının 4. sınıflar lehine anlamlı farklılık olduğu görülmüştür. Öte yandan çevreye yönelik tutumların kız ve erkek öğrenciler arasında ise farklılık olmadığı bulunmuştur. İlköğretim öğrencilerinin çevre kulübü değişkenine göre aldıkları tutum puanları ortalamasında da anlamlı bir farklılık görülmemiştir. Öğrencilerinin akademik başarıları ile çevreye yönelik tutumları arasında başarılı öğrenciler lehine anlamlı düzeyde bir farklılık gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca nicel ve nitel araştırma sonuçlarına göre okulların çevreye yönelik etkinliklerini arttırması gerektiği tespit edilmiştir.

Yıldırım (2008), Dizayn Edilen Çevre Eğitimi Dersinin İlköğretim Öğrencilerinin Çevresel Tutumlarına Olan Etkisi başlıklı araştırmasında genel çevre sorunları temel alınarak hazırlanan çevre eğitimi derslerinin ilköğretim öğrencilerinin çevreye yönelik tutumlarına olan etkisini ölçmeyi amaçlamıştır. Araştırmada deneysel çalışma yöntemi kullanılmıştır. Araştırmaya Ankara İli Çankaya İlçesinde yer alan Yüzüncü Yıl Mahallesiindeki bir devlet okulundan seçilmiş 18’i dördüncü sınıf ve 32’si 5.sınıfta okuyan toplam 50 öğrenci katılmıştır. 2006-2007 eğitim yılı içinde gerçekleştirilen çalışmada öğrencilere bir ay süren çevre eğitimi dersleri verilmiştir. Genel çevre sorunları ve nedenlerine yönelik konuların yanı sıra sürdürülebilir gelişme, ekolojik ayak izi ve geri dönüşüm kavramlarını da içeren bu derslerde geleneksel anlatıma ek olarak öğrenci merkezli öğretim yöntemleri kullanılmıştır. Araştırmada veriler ön-test ve son-test şeklinde “Çevresel Tutum Anketleri” uygulanarak toplanmıştır. Toplanan veriler analiz edilirken ilişkili ve ilişkisiz örneklem t-testleri kullanılmıştır. Araştırmada, çevre eğitimi derslerinin öğrencilerin çevreye yönelik tutumlarını olumlu yönde etkilediği sonucuna ulaşılmıştır.

Gökçe ve diğ. (2007) İlköğretim Öğrencilerinin Çevreye Yönelik Tutumları başlıklı araştırmalarında ilköğretim öğrencilerinin çevreye yönelik tutumlarını ölçmek üzere tutum ölçeği geliştirmeyi ve ilköğretim öğrencilerinin çevreye yönelik tutum düzeylerini belirlemeyi amaçlamışlardır. Araştırmada tarama modeli kullanılmıştır. Araştırmaya Eskişehir ilinde gönüllük ilkesiyle katılan, 18 ilköğretim okulunda 8. sınıfta okuyan 789 öğrenci katılmıştır. Verilerin toplanmasında “İlköğretim Öğrencileri Çevre Tutum Ölçeği (İÇTÖ)” kullanılmıştır. Araştırma verilerinin analizinde frekans, yüzde ve aritmetik ortalamanın yanı sıra t testi ve varyans analizi teknikleri kullanılmıştır. Araştırmada, öğrencilerin çevreye yönelik tutumlarının cinsiyet ve akademik başarı değişkenlerine göre farklılaştığı tespit edilirken, baba ve annenin eğitim düzeyi ve ailenin gelir düzeyine gibi değişkenler açısından ise farklılaşmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Tecer (2007), Çevre İçin Eğitim: Balıkesir İli İlköğretim Öğrencilerinin Çevresel Tutum, Bilgi, Duyarlılık ve Aktif Katılım Düzeylerinin Belirlenmesi Üzerine Bir Çalışma başlıklı araştırmasında ilköğretim öğrencilerinin çevre problemlerine yönelik çevresel duyarlılıkları ile bu duyarlılıklarının düzeyleri

arasındaki sosyo-demografik karakterlerin etkilerini belirlemeyi amaçlamıştır. Araştırmada “Çevresel Duyarlılık ve Aktif Katılım” ölçütü kullanılmıştır. Araştırmaya Balıkesir ilinde yer alan Mehmetçik İÖO, Sevinç Kurşun İÖO ve Özel Fırat İÖO’da okuyan toplam 229 öğrenci katılmıştır. Verilerin toplanmasında anket kullanılmıştır. Toplanan veriler frekans, yüzde ve aritmetik ortalama analiz yöntemleri ile değerlendirilmiştir. Araştırma sonucunda, çevreye yönelik sorumlu davranışların ve çevreye yönelik ilgilerin cinsiyet değişkenine göre kız öğrenciler lehine anlamlı farklılık olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca demografik değişkenler, anne-baba eğitim düzeylerinin çevre duyarlılığı, aktif katılım, bilgi ve çevresel tavır üzerinde olumlu etkiye sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

İşyar (1999), İlköğretim Öğrencilerinin Olumlu Çevresel Tutumlarının Yaş ve Sosyo Ekonomik Düzeye Göre Değerlendirilmesi başlıklı araştırmasında 3., 4. ve 5. sınıflarda öğrenim gören ilköğretim öğrencilerinin çevreye yönelik olumlu tutumlarının sosyo ekonomik düzey ve yaş değişkenlerine göre değerlendirmeyi amaçlamıştır. Araştırmada tarama modeli kullanılmıştır. Araştırmaya Bursa ilinde yer alan düşük, orta ve yüksek sosyo ekonomik düzeyde bulunan üç okulun 3., 4. ve 5. sınıf seviyelerinde okuyan ve tesadüfi örnekleme yöntemi ile belirlenen 180 öğrenci katılmıştır. Verilerin toplanmasında “Dünya Hakkında Ne Hissediyorum?” adlı tutum ölçeği işe koşulmuştur. Araştırmada elde edilen veriler tek yönlü varyans analizi ile test edilmiş ve anlamlı bulunan değerlerde Student-Newman-Keuls (SNK), En Küçük Anlamlı Fark (LSD) testi ve Çoklu Sıra Testi analiz teknikleri kullanılmıştır. Araştırma sonucunda sosyo ekonomik düzey ve sınıf seviyesinin artmasına bağlı olarak çevreye yönelik olumlu tutum puanlarının da arttığı görülmüştür.

İlköğretim öğrencilerinin çevreye yönelik tutumlarının incelenmesi ile ilgili araştırmalara bakıldığında bu araştırmaların büyük bir çoğunluğunun ilköğretim ikinci kademedeki gerçekleştirildiği görülmektedir. Alan yazında, ilköğretim öğrencilerinin çevreye yönelik tutumlarını incelemeyi hedefleyen çalışmalar bulunmakla birlikte, ilköğretim 4. sınıf öğrencilerinin çevreye yönelik tutumlarını inceleyen çalışmalara rastlanılmamıştır. Ayrıca var olan araştırmaların bir ya da birkaç okulda öğrenim gören öğrencilerin katılımıyla gerçekleştirildiği, büyük örneklemlilerle araştırmalarının sınırlı olduğu belirlenmiştir.

Problem Durumu

Sanayi Devrimi sonrası bilim ve teknolojiye yaşanan değişme ve gelişmeler insanın doğayı kontrol etmesini kolaylaştırmış ve dahası insan çevre üzerinde onarılamaz olumsuz yıkımlar gerçekleştirmiştir. Bu durum ise çevre sorunlarının doğmasına sebep olmuştur. Öte yandan ortaya çıkan çevre sorunlarının doğayı ve doğanın bir parçası olan insanı tehdit etmesi bireylerin çevreye yönelik eğitilmesi gereksinimini doğurmuştur.

Yapılan araştırmalar ve uluslararası katılımlı toplantılarda çevre eğitiminin bilişsel ve duyuşsal özellikler içermesi gerektiği özellikle vurgulanmıştır. Bireylere kazandırılacak bilişsel yeterliliklerin bağımsız bir ders yerine disiplinler arası bir yaklaşımla ilkokulda fen dersleri, hayat bilgisi, sosyal bilgiler, Türkçe gibi disiplinlerin konularıyla ilişkilendirilerek öğretilmesi önerilmektedir. Bu derslerde kazandırılacak bilişsel yeterliliklerin öğrencilerin çevreye yönelik duyuşsal özelliklerini de geliştireceği düşünülmektedir. Ancak gerek Türkiye'de gerekse dünyada çevre eğitime yönelik bilişsel yeterliliklerin öğretilmesi ve ölçülmesi görece daha kolayken, duyuşsal özelliklerin nasıl öğretiliceği ve ölçüleceği kimi belirsizlikler içermektedir. Ayrıca öğretim programlarının bilişsel özellikli öğrencilerin kazanımına daha ağırlık verilmesi, duyuşsal özellikli amaçların kaybolmasına neden olmaktadır. Dolayısıyla çevreye yönelik sorumluluk öteki canlıların yaşam alanlarına ve yaşamlarına saygı duyma gibi özellikler gösteren çevreye yönelik öğrenci tutumlarının belirlenmesi gereklidir.

Araştırmanın Amacı ve Önemi

Bu araştırmanın amacı ilkokul 4. Sınıf öğrencilerinin çevreye yönelik tutumlarını belirlemektir. Öğrencilerinin çevreye yönelik tutumlarını belirlemek amacıyla yapılan araştırmalar genel olarak değerlendirildiğinde ilkokul basamağına dönük çalışmaların görece az olduğu söylenebilir. Dolayısıyla bu araştırmanın alan yazındaki bu eksikliği gidermesi umulmaktadır. Ayrıca araştırmada ilkokul öğrencilerinin çevreye yönelik tutumlarının kimi değişkenlerle olan ilişkisi incelenmiş ve elde edilen sonuçların çevre eğitime dönük uygulama ve politikalara yol gösterici olacağı düşünülmüştür. Son olarak araştırmada ulaşılan sonuçların ilköğretim programlarının değerlendirilmesi ve geliştirilmesi için de önemli katkılar sağlayacağına inanılmaktadır.

Problem Cümlesi

Araştırmanın problem cümlesi “ilkokul 4.sınıf öğrencilerinin çevreye yönelik tutumları ve çevreye yönelik tutumların bazı değişkenlerle ilişkisi nedir?” biçiminde oluşturulmuştur. Bu kapsamda aşağıdaki alt problemler oluşturulmuştur.

Alt Problemler

- İlkokul öğrencilerinin çevreye yönelik tutum düzeylerinedir?
- İlkokul öğrencilerinin çevreye yönelik tutum ölçeği maddelerine ilişkin görüşleri nedir?
- İlkokul öğrencilerinin çevreye yönelik tutum ölçeğinden aldıkları puanlar cinsiyete, karne notuna, yaşadığı yerleşim yerine, evinde evcil hayvan besleme durumuna, evin bahçesi olma durumuna, baba eğitim durumuna, anne eğitim durumuna ve aile gelir düzeyine göre değişmekte midir?

Sayıtlar

Bu araştırmada araştırmaya katılan deneklerin araştırmada uygulanan ölçme araçlarını gerçeği yansıtacak biçimde içtenlikle yanıtladıkları kabul edilmiştir.

Sınırlılıklar

Bu araştırma,

- 2017-2018 öğretim yılında Kütahya il merkezindeki ilkokullarının 4. sınıfından seçilen öğrencilerden elde edilen verilerle sınırlıdır.

Tanımlar

Çevre: Tüm canlıların yaşamları içinde ilişkilerini sürdürdüklere ve birbirleri ile etkileşim oldukları dış ortamdır (Kamışoğlu, 2008).

Çevre Eğitimi: Bireylere çevreye yönelik farkındalık, kaygı, bilgi ve tutum kazandırma yoluyla çevresel sorumlu davranış geliştirme süreci (Özdemir Özden, 2007).

Tutum: Bireyin bir obje, kişi veya durumla etkileşimi ile davranışa geçme öncesindeki tavır, ortaya koyduğu duruş veya eyleme hazır olma halidir (İnceoğlu, 2004).

Çevresel Tutum: Çevreye yönelik konulara olumlu bakma, olumsuz bakma veya tarafsız kalma olarak gösterilen tutarlı renilmiş bir davranıştır (İşyar, 1999, s. 2).

İkinci Bölüm

Yöntem

Bu bölümde, araştırma modeli, evren ve örneklem, veri toplama araçları ve verilerin analizine ilişkin bilgilere yer verilmiştir.

Araştırma Modeli

İlkokul 4. sınıf öğrencilerinin çevreye yönelik tutumlarını belirlemeyi amaçlayan bu araştırmada nicel araştırma yöntemlerinden tarama modeli kullanılmıştır. Katılımcı sayının çok fazla olması ve bunların belirli özelliklerinin tespiti için verilerin toplanmasını amaçlayan çalışmalar tarama araştırması olarak ifade edilir (Büyüköztürk, 2009). Tarama modeli, geçmişte ve şimdi var olan bir durumu herhangi bir değişiklik yapmadan betimleyen yaklaşımdır. Araştırma konusu olan birey, olay ya da obje, kendi ortamında var olduğu şekliyle tanımlanmaya çalışılır. Araştırmacı inceleme konusu durumu değiştirme ya da etkileme çabası göstermez (Karasar, 2006). Tarama modeli bir konu hakkında kişilerin görüşlerinin, anket veya mülakatlar yoluyla araştırılmasında kullanılmaktadır. Tarama araştırmasının amacı belirlenen gruptan anket ya da görüşmelerle elde edilen bilgilerin analizinden yola çıkarak genelleme yoluna gitmektir (Armağan, 2006). Araştırmada tarama yöntemi öğrencilerin çevreye dönük tutumlarını herhangi bir müdahalede bulunmadan betimlemek ve çevreye dönük tutumları ile kimi değişkenler arasındaki ilişkiyi istatistiksel olarak açıklamak amaçlarıyla kullanılmıştır.

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma evrenini, 2017-2018 eğitim öğretim yılında Kütahya il merkezinde bulunan ilkokulların 4. sınıflarında öğrenim görmekte olan öğrenciler oluşturmaktadır. Evrende yer alan birey sayısını belirlemek üzere Kütahya İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nün 2016-2017 yılı eğitim-öğretim istatistikleri incelenmiştir. Buna göre il merkezinde (merkez ve merkeze bağlı köyler dahil) kamu ve özel okullarda öğrenim gören öğrenci sayısının 3050 olduğu belirlenmiştir. Belirlenen çalışma evreninin zaman ve maliyet

açısından ulaşılabilir olmasından dolayı evrenden örneklem alma yoluna gidilmemiş ve Kütahya il merkezindeki okullarda öğrenim gören bütün öğrenciler araştırmaya dahil edilmiştir. Ancak kimi okulların ve öğrencilerin araştırmaya katılmak istememesi ya da araştırma uygulamasının yapıldığı tarihlerde kimi öğrencilerin devamsızlık yapması nedenleriyle 1954 öğrenci araştırmaya katılmıştır. Araştırmaya katılan öğrencilerin demografik özellikleri Tablo 1’de sunulmuştur.

Araştırmaya Katılan Öğrencilere Ait Kişisel Bilgiler

Bu bölümde öğrencilerin cinsiyetleri, geçen dönemki karne notları, yaşadığı yerleşim yerleri, evcil hayvan besleme durumları, evlerinin bahçe durumları, babanın eğitim durumu, annenin eğitim durumu, aile gelir düzeyi gibi değişkenler açısından dağılımları verilmiştir. Bu dağılımlar, Tablo 1’de görülmektedir.

Tablo 1
Öğrencilere Ait Kişisel Bilgiler

Kişisel Bilgiler	f	%
Cinsiyet		
Kız	985	51,7
Erkek	919	48,3
Geçen Dönemki Karne Notu		
0-44	15	,8
45-54	45	2,4
55-69	101	5,3
70-84	354	18,6
85-100	1389	73,0
Yaşadığı Yerleşim Yeri		
Köy-Kasaba	116	5,7
İl	1788	94,3
Evinde Evcil Hayvan Besleme Durumu		
Evet	646	33,9
Hayır	1258	66,1
Evin Bahçe Durumu		
Evet	1167	61,3
Hayır	737	38,7
Baba Eğitim Durumu		
İlkokul	250	13,1
Ortaokul	404	21,2

Tablo 1 (Devamı)

Lise Ve Dengi Okul	776	40,8
Fakülte, Yüksekokul	436	22,9
Diğer	38	2,0
Anne Eğitim Durumu		
İlkokul	510	26,8
Ortaokul	568	29,8
Lise Ve Dengi Okul	504	26,5
Fakülte, Yüksekokul	287	15,1
Lisansüstü	35	1,8
Aile Gelir Durumu		
1603 TLvealtı	568	29,8
1604-3208 TL arası	784	41,2
3209-4812 TLarası	274	14,4
4813-6416 TL arası	141	7,4
6417 TLveüzeri	137	7,2
Toplam	1904	100

Tablo 1 incelendiğinde araştırmaya katılan öğrencilerin kişisel bilgilerinin çeşitli değişkenlere göre dağılımı görülmektedir. Araştırmaya katılan öğrencilerin %51,7'sinin kız olduğu görülmektedir. Geçen dönemki karne notu değişkenine göre 85-100 arası notu olan öğrencilerin %73,0 olduğu anlaşılmaktadır. Yaşanılan yerleşim birimi değişkeninde ise öğrencilerin %5,7'sinin köylerde yaşadığı görülmektedir. Araştırmaya katılan öğrencilerin %61,3'ünün evlerinde bahçelerinin olmasına rağmen %66,1'inin evcil hayvan beslemediği görülmektedir. Baba eğitim durumuna göre öğrenci sayıları değerlendirildiğinde, lise-dengi okul ve üzeri mezun olan baba sayısının %65,7 olduğu anlaşılmaktadır. Anne eğitim durumu değişkeni incelendiğinde, annesi ilkokul mezunu olan öğrenci sayısının %26,8 olduğu görülmektedir. Aile gelir durumu açısından baktığımızda ise aile gelir durumu 1604-3208 TL arası olan öğrencilerin %41,2 olduğu anlaşılmaktadır.

Veri Toplanması

Araştırma verileri İlköğretim Öğrencileri Çevre Tutum Ölçeği (EK-1) (Gökçe ve diğ., 2007) kullanılarak toplanmıştır. Ölçeğin maddeleri, çevre, çevre bilinci, hayvan sevgisi ve besleme, geri dönüşüm, kirlilik konuları ele alınarak hazırlanmıştır. Ölçek Likert tipi cevaplamaya uygun olarak hazırlanmıştır. Bu bağlamda ifadelerin karşısında “Katılıyorum”,

“Kararsızım”, “Katılmıyorum” şeklinde üç seçeneğe yer verilmiştir. Ölçek 34 maddeden oluşmakta olup güvenirlik katsayısı .87 olarak bulunmuştur. Geçerliği belirlemek için kapsam geçerliği, ölçüt geçerliği ve yapı geçerliği sınamaları yapılmıştır. Kapsam geçerliği için uzman görüşleri uygun ve yeterli bulunmuştur. Ölçüt geçerliği için, ölçek puanlarına dayalı olarak tutuma aşırı uçlarda sahip olanları üst grup ve alt grup olarak ayırdıktan sonra, bu iki grubun ortalamaları arasındaki farkın anlamlı olup olmadığı sınanmıştır. Bu doğrultuda, %27’lik üst grup ile %27’lik alt grubun puanları t testine tabi tutulmuştur. Analiz sonucunda tüm maddeler ($p < .001$) anlamlı bulunmuştur. Ölçeğin iç tutarlılığı ile ilgili analizleri ise deneklerin ölçekteki maddelere verdikleri yanıtlar üzerinden Cronbach alpha katsayısı hesaplanarak yapılmıştır. İç tutarlılık katsayısı .83 bulunmuştur (Gökçe ve diğ., 2007).

Geliştirilen “İlköğretim Öğrencileri Çevre Tutum Ölçeği (İÇTÖ)” likert tipi bir ölçektir. Olumlu maddeler için puanlama 3-katılıyorum, 2-kararsızım, 1-katılmıyorum biçiminde belirlenmiştir. Olumsuz maddeler ise 1-katılıyorum, 2-kararsızım, 3-katılmıyorum biçiminde puanlanmıştır. Ölçekten alınabilecek en düşük puan 34, en yüksek puan ise 102’dir. Bu araştırmada ölçeğin güvenirlik katsayısı .76 olarak bulunmuştur.

Uygulaması yapıp, geçerlik ve güvenirlik için gerekli analizleri yapılan veri toplama araçlarının uygulanması için Kütahya İl Milli Eğitim Müdürlüğü’nden gerekli izinler alınmıştır (EK-4). Okulların hepsine araştırmacının kendisi giderek okul idaresi ile görüşmüş ve gerekli açıklamaları yapmıştır. Okullarda veri toplama araçlarının dağıtılması ve toplanmasında sınıf öğretmenlerinden yardım alınmıştır. Bazı sınıflarda uygulamayı araştırmacı bizzat yaparken, diğer sınıflarda da sınıf öğretmenlerince uygulama yapmıştır.

Verilerin Analizi

Araştırma verilerin analiz edilmesi süreci başlamadan önce verilerin işlenmesi ile ilgili işlemler yapılmıştır. Bu amaçla katılımcılardan elde edilen İÇTÖ formları tek tek incelenerek, yönergede belirtildiği şekilde ve uygun olarak doldurulup doldurulmadığı incelenmiştir. 1959 adet ölçekten 55 adet ölçek özenli

doldurulmadığı ya da kimi ölçek maddelerine yanıt verilmediği için değerlendirme dışı tutulmuştur. Uygun olan ve değerlendirmeye alınacak formlara 1'den başlayarak 1904'e kadar numara verilmiş ve numaralandırılan veriler istatistiksel yazılım programına aktarılmıştır.

Araştırmada elde edilen verilerin analizi kapsamında öncelikle hangi istatistiksel analiz tekniğinin kullanılacağını belirlemek için puanların normal dağılım durumu incelenmiştir. Bu kapsamda çarpıklık ve basıklık katsayıları normal dağılım eğrisinin çizildiği histogram, Q-Q Plot grafiği, kutu-çizgi grafiği incelenmiş ve Kolmogrov-Simirnov değeri (Büyüköztürk, Çokluk ve Köklü, 2012) hesaplanmıştır. Elde edilen verilerin normal dağılım özelliği göstermediği ve parametrik olmayan tekniklerin kullanılacağı görülmüştür. Buna göre verilerinin analizinde frekans, yüzde, aritmetik ortalama, gruplar arası ikili karşılaştırmalar için Mann Whitney U-Testi ve çoklu karşılaştırmalar için Kruskal Wallis Testi kullanılmıştır.

Üçüncü Bölüm

Bulgular

Bu bölümde araştırmanın amaçları doğrultusunda; araştırmada ele alınan problem ve alt problemlerin çözümü için elde edilen verilerin istatistiksel analizlerden elde edilen bulgular ve bu bulgulara ilişkin yorumlara yer verilmiştir. Bu kapsamda, önce betimleyici istatistik sonuçları daha sonra ise deneklerin demografik özellikleri ile bağımlı değişken arasındaki ilişkileri açıklayan istatistiksel analiz sonuçları sunulmuştur.

Öğrencilerin Çevreye Yönelik Tutum Puanlarının Genel Dağılımı

Araştırmaya katılan ilkokul öğrencilerinin çevreye yönelik tutum puanlarının genel dağılımı Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2

Öğrencilerin Çevreye Yönelik Tutum Puanlarının Genel Dağılımı

Denek Sayısı	Alınan Minimum Puan	Alınan Maksimum Puan	Aritmetik ortalama	Standart Sapma
1904	72	102	91,68	6.66

Tablo 2’de görüldüğü gibi ilkokul öğrencilerinin çevreye yönelik tutum ölçeğinden aldıkları minimum puan 72, maksimum puan ise 102’dir. Öğrencilerin çevreye yönelik tutumlarının aritmetik ortalaması ise 91,68’dir. Bir diğer ifadeyle öğrencilerin çevreye yönelik tutum puanları “yüksek” düzeydedir. Daha ayrıntılı incelemek üzere öğrencilerin çevreye yönelik tutum maddelerine verdikleri yanıtların frekans, yüzde ve aritmetik ortalamaları Tablo 3’te sunulmuştur.

Tablo 3

İÇTÖ'deki Maddelerin Frekans, Yüzde ve Ortalama Değerlerinin Dağılımı

Maddeler		Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	\bar{X}
Çevre sorunlarının akıl ve bilgi yoluyla çözülebileceğine inanıyorum.	<i>f</i> %	1571 82.5	297 15.6	36 1.9	2.81
Çeşitli bitki ve hayvanları tanımaktan hoşlanırım.	<i>f</i> %	1685 88.5	173 9.1	46 2.4	2.86
Çok alışveriş yapmanın çevreye zarar verdiğine inanmıyorum.*	<i>f</i> %	584 30.7	591 31.0	729 38.3	2.08
Çevrenin güzelleştirilmesi için yapılan etkinliklere katılmaktan zevk alırım.	<i>f</i> %	1666 87.5	177 9.3	61 3.2	2.84
Yere çöp atılmasından rahatsız olmam.*	<i>f</i> %	110 5.8	46 2.4	1748 91.8	2.86
Doğal ve tarihi güzelliklerin korunması gerektiğine inanıyorum.	<i>f</i> %	1758 92.3	90 4.7	56 2.9	2.89
Yerlere tükürenlerden nefret ederim.	<i>f</i> %	1587 83.4	165 8.7	153 8.0	2.75
Çevre sorunlarının çözümünde üzerime düşen görevleri yapmaya istekliyim.	<i>f</i> %	1579 82.9	273 14.3	52 2.7	2.80
Ağaçlandırma çalışmalarına katılmaktan hoşlanmıyorum.*	<i>f</i> %	579 30.4	181 9.5	1144 60.1	2.30
Çevre için gönüllü çalışan insanları takdir ediyorum.	<i>f</i> %	1772 93.1	94 4.9	38 2.0	2.91
Çevreyi kirlütenlere tepki gösterilmemesi beni üzer.	<i>f</i> %	1319 69.3	261 13.7	324 17.0	2.52
Çöplerde geri kazanılabilecek atıklar olduğuna inanmıyorum.*	<i>f</i> %	496 26.1	234 12.3	1174 61.7	2.36
Çevreye karşı herkesin duyarlı olmasını istiyorum.	<i>f</i> %	1787 93.8	61 3.2	56 3.0	2.91
Çevre gezilerinden sıkılıyorum.*	<i>f</i> %	165 8.7	195 10.2	1544 81.0	2.72
Bitki yetiştirenleri takdir ediyorum.	<i>f</i> %	1714 90.0	129 6.8	61 3.2	2.87
Çevre sorunlarının ülke ekonomisini olumsuz etkilediğine inanmıyorum.*	<i>f</i> %	479 25.2	396 20.8	1029 54.0	2.29
Çevre sorunlarının çözümünde bireylere görevler düşüğünün farkındayım.	<i>f</i> %	1564 82.1	276 14.5	64 3.4	2.79
Çevreyle ilgili çalışmaların ekonomik kalkınmayı engelleyeceğini düşünüyorum.*	<i>f</i> %	459 24.1	554 29.1	891 46.8	2.23
Doğada yapılan etkinliklere katılmaktan zevk alırım.	<i>f</i> %	1715 90.1	130 6.8	59 3.1	2.87
Tarihi kalıntılara zarar verenlere çok kızıyorum.	<i>f</i> %	1649 86.6	126 6.6	129 6.8	2.80
Hayvan beslemek bana iğrenç geliyor.*	<i>f</i> %	150 7.9	153 8.1	1601 84.0	2.76
Doğada piknik yapmaktan hoşlanırım.	<i>f</i> %	1765 92.7	91 4.8	48 2.5	2.90

Tablo 3 (Devamı)

Temizliğin çevre için önemli olduğunun bilincindeyim.	<i>f</i>	1746	133	25	2.90
	<i>%</i>	91.7	7.0	1.3	
Hayvanları severim.	<i>f</i>	1791	96	18	2.93
	<i>%</i>	94.0	5.0	.9	
Herkesin doğadaki güzellikleri fark etmesi gerektiğine inanıyorum.	<i>f</i>	1648	186	70	2.83
	<i>%</i>	86.6	9.7	3.7	
Piknik yapan insanların etrafa çöplerini atmalarından çok rahatsız oluyorum.	<i>f</i>	1707	98	99	2.84
	<i>%</i>	89.7	5.1	5.2	
Çevre için dünya ülkelerinin birlikte çalışması gerektiğine inanmıyorum*.	<i>f</i>	549	452	903	2.19
	<i>%</i>	28.8	23.8	47.4	
Çevre için güneş gibi sürekli enerji kaynakları kullanılmalıdır.	<i>f</i>	1188	481	235	2.50
	<i>%</i>	62.4	25.3	12.3	
Çevre için tutumlu olmak gerektiğine inanıyorum.	<i>f</i>	1699	108	97	2.84
	<i>%</i>	89.2	5.7	5.1	
İnsanların, doğanın bir parçası olduğuna inanmıyorum.*	<i>f</i>	525	214	1165	2.34
	<i>%</i>	27.6	11.2	61.2	
Okullarda çevreyle ilgili projelere önem verilmelidir.	<i>f</i>	1691	168	45	2.86
	<i>%</i>	88.8	8.8	2.4	
Çevre sorunlarının gerçek nedeninin insanın bilinçsiz davranışları olduğuna inanıyorum.	<i>f</i>	1458	340	106	2.71
	<i>%</i>	76.6	17.8	5.6	
Alışveriş yaparken çevreye zararlı ürünleri almak istemem.	<i>f</i>	1661	153	90	2.83
	<i>%</i>	87.2	8.0	4.7	
Geri dönüşümü olan ürünleri kullanmaya özen gösteririm.	<i>f</i>	1579	262	63	2.80
	<i>%</i>	82.9	13.8	3.3	
Genel Ortalama					2.69

*Olumsuz soru köküne sahip madde

Tablo 3'te görüldüğü gibi araştırmaya katılan öğrencilerin en yüksek katılım gösterdikleri madde *Hayvanları severim* (%94) maddesi olmuştur. Bu maddeyi sırasıyla *Çevreye karşı herkesin duyarlı olmasını istiyorum* (%93.8), *Çevre için gönüllü çalışan insanları takdir ediyorum* (%93.1), *Doğada piknik yapmaktan hoşlanırım* (%92.7), *Doğal ve tarihi güzelliklerin korunması gerektiğine inanıyorum* (%92.3), *Temizliğin çevre için önemli olduğunun bilincindeyim* (%91.7), *Doğada yapılan etkinliklere katılmaktan zevk alırım* (%90.1) ve *Bitki yetiştirenleri takdir ediyorum* (%90) maddeleri izlemektedir.

Ölçekte yapı olarak olumsuz olmakla birlikte anlam olarak olumlu maddeler de bulunmaktadır. Bu özellikleri gösteren maddelere, katılımcı öğrencilerin diğer seçeneklere göre daha yüksek oranda “*katılmıyorum*” görüşünde oldukları belirlenmiştir. Örneğin *Yere çöp atılmasından rahatsız olmam* (%91.8), *Hayvan beslemek bana iğrenç geliyor* (%84), *Çevre gezilerinden sıkılıyorum* (%81), *Çöplerde geri kazanılabilecek atıklar olduğuna inanmıyorum* (%61.7), *İnsanların, doğanın bir parçası olduğuna inanmıyorum* (%61.2), *Ağaçlandırma çalışmalarına katılmaktan hoşlanmıyorum* (%60.1), *Çevre sorunlarının ülke*

ekonomisini olumsuz etkilediğine inanmıyorum (%54.0), *Çevre için dünya ülkelerinin birlikte çalışması gerektiğine inanıyorum* (%47.4), *Çevreyle ilgili çalışmaların ekonomik kalkınmayı engelleyeceğini düşünüyorum* (%46.8) ve *Çok alışveriş yapmanın çevreye zarar verdiğine inanmıyorum* (%38.3) maddeleri bu duruma örnekler olarak sunulabilir.

Tablo 3'te görülen dikkat çekici bulgulardan biri de *kararsızım* seçeneği ile ilgilidir. *Çok alışveriş yapmanın çevreye zarar verdiğine inanmıyorum* (%31.0), *Çevreyle ilgili çalışmaların ekonomik kalkınmayı engelleyeceğini düşünüyorum* (%29.1), *Çevre için güneş gibi sürekli enerji kaynakları kullanılmalıdır* (%25.3), *Çevre için dünya ülkelerinin birlikte çalışması gerektiğine inanmıyorum* (%23.8) ve *Çevre sorunlarının ülke ekonomisini olumsuz etkilediğine inanmıyorum* (%20.8) maddelerine ilişkin katılımcılardan en az beşte biri kararsız olduğunu beyan etmiştir. Bu durumun başlıca kaynağı ilgili maddelere ilişkin bilgi eksikliği olabilir.

Cinsiyet

Öğrencilerin çevreye yönelik tutumlarının cinsiyete göre farklılaşp farklılaşmadığını incelemek amacıyla Mann Whitney U testi uygulanmıştır.

Tablo 4

Çevreye Yönelik Tutumların Cinsiyete Göre U Testi Sonucu

Grup	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	P
Kız	985	1011.73	996555.50	394264.500	.000*
Erkek	919	889.84	817004.50		

* p< .05

Öğrencilerin cinsiyete göre, çevreye yönelik tutumlarına ilişkin ölçekten almış oldukları puanlara ait Mann Whitney U-testi sonuçları Tablo 4'te verilmiştir. Buna göre; kız ve erkek öğrenciler arasında, kız öğrencilerin lehine anlamlı bir fark bulunmuştur (U= 394264.500, p<.05). Sıra ortalamaları dikkate alındığında kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre çevreye yönelik tutum puanları

daha yüksek bulunmuştur. Bu bulguya dayanarak, kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre çevreye yönelik tutumlarının daha olumlu olduğu söylenebilir.

Karne Notu

Öğrencilerin çevreye yönelik tutumlarının karne notuna göre farklılaşp farklılaşmadığını incelemek amacıyla Kruskal Wallis testi işe koşulmuştur.

Tablo 5

Çevreye Yönelik Tutumların Öğrencilerin Karne Notuna Göre Kruskal Wallis Sonucu

Gruplar	N	Sıra Ortalaması	Sd	X ²	P	Anlamlı Farklılık
0-44	15	241.77	4	242.175	.000	5-4, 5-3, 5-2, 5-1
45-54	45	414.18				4-3, 4-2, 4-1, 3-2,
55-69	101	558.38				3-1, 2-1,
70-84	354	720.68				
85-100	1389	1065.35				

*p<.05

Tablo 5'te görüldüğü gibi öğrencilerin çevreye yönelik tutum puanları karne notu değişkenine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır [$\chi^2(sd=4, n=1904) = 242.175, p<.05$]. Grupların sıra ortalamaları dikkate alındığında çevreye yönelik tutumlara ait en yüksek ortalamanın karne notu 85-100 puan aralığında olan öğrencilere; en düşük sıra ortalamasının ise karne notu 0-44 puan aralığında olan öğrencilere ait olduğu görülmektedir.

Farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla Mann Whitney U-testi kullanılarak ikili karşılaştırmalar yapılmıştır. Karşılaştırma sonucunda, karne notu 85-100 puan aralığında olan öğrenciler ile karne notu 70-84, 55-69, 45-54 ve 0-44 puan aralığında olan öğrencilerin çevreye yönelik tutumları arasında karne notu 85-100 puan aralığında olan öğrenciler lehine istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür. Karne notu 70-84 puan aralığında olan öğrenciler ile karne notu 55-69, 45-54 ve 0-44 puan aralığında olan öğrencilerin çevreye yönelik tutumları arasında karne notu 70-84 puan aralığında olan öğrenciler lehine istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür. Karne notu 55-69 puan aralığında olan öğrenciler ile karne notu 45-54 ve 0-44 puan aralığında olan öğrencilerin çevreye yönelik tutumları arasında karne notu 55-69 puan aralığında olan öğrenciler lehine istatistiksel

olarak anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür. Son olarak karne notu 45-54 ve 0-44 puan aralığında olan öğrencilerin çevreye yönelik tutumları arasında karne notu 45-54 puan aralığında olan öğrenciler lehine istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür. Buna göre karne notu değişkeninin, öğrencilerin çevreye yönelik tutumlarının farklılaşması üzerinde etkili olduğu söylenebilir. Ders başarı durumu yükseldikçe çevreye yönelik tutumların da daha olumlu olduğu sonucu görülmektedir.

Yaşadığı Yerleşim Yeri

Öğrencilerinin çevreye yönelik tutumlarının yaşadığı yerleşim yerine göre istatistiksel olarak farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla Kruskal Wallis testi yapılmıştır.

Tablo 6

Çevreye Yönelik Tutumların Öğrencilerin Yaşadığı Yerleşim Yerine Göre U-Testi Sonucu

Grup	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	P
Köy-Kasaba	116	753.81	87442.50	80656.500	.000*
İl Merkezi	1788	965.39	1726117.50		

*p< .05

Öğrencilerin yaşadığı yere göre, çevreye yönelik tutumlarına ilişkin ölçekten almış oldukları puanlara ait Mann Whitney U-testi sonuçları Tablo 6'da verilmiştir. Buna göre; köy-kasaba ve il merkezinde yaşayan öğrenciler arasında, il merkezinde yaşayan öğrenciler lehine anlamlı bir fark bulunmuştur (U= 80656.500, p<.05). Sıra ortalamaları dikkate alındığında il merkezinde yaşayan öğrencilerin köy-kasabada yaşayan öğrencilere göre çevreye yönelik tutum puanları daha yüksek bulunmuştur.

Evde Evcil Hayvan Besleme

Öğrencilerin çevreye yönelik tutumlarının evde evcil hayvan besleme durumuna göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla Mann Whitney U-testi uygulanmıştır.

Tablo 7

Çevreye Yönelik Tutumların Öğrencilerin Evde Evcil Hayvan Besleme Durumuna Göre U Testi Sonucu

Grup	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	P
Evet	646	932.66	602501.50	393520.500	.259
Hayır	1258	962.69	1211058.50		

*p> .05

Öğrencilerin evde evcil hayvan besleme durumuna göre, çevreye yönelik tutumlarına ilişkin ölçekten almış oldukları puanlara ait Mann Whitney U-testi sonuçları Tablo 7’de verilmiştir. Buna göre; evcil hayvan besleyen ve beslemeyen öğrenciler arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır (U= 393520.500; p>.05).

Evin Bahçesi Olma Durumu

Öğrencilerin çevreye yönelik tutumlarının evin bahçesi olma durumuna göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla Mann Whitney U-testi yapılmıştır.

Tablo 8

Çevreye Yönelik Tutumların Öğrencilerin Evin Bahçesi Olması Durumuna Göre U Testi Sonucu

Grup	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	P
Evet	1167	933.53	1089425	407897	.058
Hayır	737	982.54	724135		

*p> .05

Öğrencilerin evin bahçesi olması durumuna göre, çevreye yönelik tutumlarına ilişkin ölçekten almış oldukları puanlara ait Mann Whitney U-testi sonuçları Tablo 8’de verilmiştir. Buna göre evlerinin bahçesi olan ve olmayan öğrenciler arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır (U=407897; p>.058).

Baba Eğitim Durumu

Öğrencilerinin çevreye yönelik tutumlarının baba eğitim durumuna göre istatistiksel olarak farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla Kruskal Wallis testi uygulanmıştır.

Tablo 9

Çevreye Yönelik Tutumların Baba Eğitimi Durumuna Göre Kruskal Wallis Testi Sonucu

Gruplar	N	Sıra Ortalaması	Sd	X ²	P	Anlamlı Farklılık
İlkokul	250	915.30	4	34.431	.000	4-5, 4-3, 4-1, 4-2, 5-3, 5-1, 5-2, 3-1, 3-2, 1-2
Ortaokul	404	882.99				
Lise ve Dengi Okul	776	925.11				
Fakülte, Yüksekokul	436	1086.96				
Lisanüstü	38	998.74				

* p< .05

Tablo 9’da görüldüğü gibi öğrencilerin tutum puanlarının babalarının eğitim durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılaştığı görülmektedir [$\chi^2(sd=4, n=1904) = 34.431, p < .05$]. Grupların sıra ortalaması dikkate alındığında çevreye yönelik tutumlara ait en yüksek ortalamanın babasının eğitim durumu fakülte ve yüksekokul mezunu olan öğrencilere; en düşük ortalamanın ise eğitim durumu ortaokul mezunu olan katılımcı grubuna ait olduğu görülmektedir.

Farklılığın hangi ikili gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla ikili gruplar arasında Mann Whitney U-testi uygulanmıştır. Karşılaştırma sonucunda, babası fakülte ve yüksekokul mezunu olan öğrenciler ile babası lisansütü, lise ve dengi okul, ilkokul, ortaokul olan öğrencilerin çevreye yönelik tutumları arasında baba eğitim durumu fakülte ve yüksekokul olan öğrenciler lehine istatistiksel

olarak anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür. Baba eğitim durumu lisansüstü olan öğrenciler ile baba eğitim durumu lise ve dengi okul, ilkokul ve ortaokul olan öğrencilerin çevreye yönelik tutumları arasında baba eğitim durumu lisansüstü olan öğrenciler lehine anlamlı farklılık olduğu görülmüştür. Baba eğitim durumu lise ve dengi okul olan öğrenciler baba eğitim durumu ilkokul ve ortaokul olan öğrencilerin çevreye yönelik tutumları arasında baba eğitim durumu lise ve dengi okul olan öğrenciler lehine istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür. Son olarak baba eğitim durumu ilkokul ve ortaokul olan öğrencilerin çevreye yönelik tutumları arasında baba eğitim durumu ilkokul olan öğrenciler lehine istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür. Buna göre baba eğitim durumu çocukların çevreye yönelik olumlu tutumlarının göstergesi olarak kabul edilebilir. Ancak baba eğitim durumu ile çocukların çevreye yönelik tutumları arasındaki bağı her koşulda olumlu olduğunu söylemek olanaklı değildir.

Anne Eğitim Durumu

Öğrencilerinin çevreye yönelik tutumlarının anne eğitim durumuna göre istatistiksel olarak farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla Kruskal Wallis testi uygulanmıştır.

Tablo 10’da görüldüğü gibi öğrencilerinin çevreye yönelik tutumları anne eğitim durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermektedir [$\chi^2(sd=4, n=1904) = 24.293, p < .05$]. Grupların sıra ortalaması dikkate alındığında çevreye ilişkin görüşlerine ait en yüksek ortalamanın annesinin eğitim durumu fakülte ve yüksekokul mezunu olan öğrenci grubuna; en düşük sıra ortalamasının ise annenin eğitim durumu lisansüstü olan öğrenci grubuna ait olduğu görülmektedir.

Tablo 10

Çevreye Yönelik Tutumlarının Annenin Eğitim Durumuna Göre Kruskal Wallis Testi Sonucu

Gruplar	N	Sıra Ortalaması	Sd	X ²	P	Anlamlı Farklılık
İlkokul	510	964.66	4	24.293	.000	4-3, 4-1, 4-2, 4-5, 3-1, 3-2, 3-5, 1-2, 1-5, 2-5

Tablo 10 (Devamı)

Ortaokul	568	877.51
Lise ve Dengi Okul	504	1001.75
Fakülte, Yüksekokul	287	1018.69
Lisansüstü	35	740.34

* $p < .05$

Farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla Mann Whitney U-testi kullanılarak ikili karşılaştırmalar yapılmıştır. Karşılaştırma sonucunda, annesi fakülte ve yüksekokul mezunu olan öğrenciler ile annesi lise ve dengi okul, ilkokul, ortaokul, lisansüstü olan öğrencilerin çevreye yönelik tutumları arasında anne eğitim durumu fakülte ve yüksekokul olan öğrenciler lehine istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür. Anne eğitim durumu lise ve dengi okul olan öğrenciler ile anne eğitim durumu ilkokul, ortaokul, lisansüstü olan öğrencilerin çevreye yönelik tutumları arasında anne eğitim durumu lise ve dengi okul olan öğrenciler lehine anlamlı farklılık olduğu görülmüştür. Anne eğitim durumu ilkokul olan öğrenciler anne eğitim durumu ortaokul ve lisansüstü olan öğrencilerin çevreye yönelik tutumları arasında anne eğitim durumu ilkokul olan öğrenciler lehine istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür. Son olarak anne eğitim durumu ortaokul ve lisansüstü olan öğrencilerin çevreye yönelik tutumları arasında anne eğitim durumu ortaokul olan öğrenciler lehine istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür. Buna göre anne eğitim durumu çocukların çevreye yönelik olumlu tutumlarının göstergesi olarak kabul edilebilir. Ancak anne eğitim durumu ile çocukların çevreye yönelik tutumları arasındaki bağın her koşulda olumlu olduğunu söylemek olanaklı değildir.

Aile Gelir Düzeyi

“4. Sınıf öğrencilerinin çevreye yönelik tutumları aile gelir düzeyine göre farklılaşmakta mıdır?” alt problem cümlesine cevap bulmak amacıyla Kruskal Wallis testi uygulanmıştır.

Tablo 11

Çevreye Yönelik Tutumların Ailenin Gelir Durumuna Göre Kruskal Wallis Testi Sonucu

Gruplar	N	Sıra Ortalaması	Sd	X ²	P	Anlamlı Farklılık
1603 TL ve Altı	568	823.46				
1604-3208TL arası	784	1004.30				3-2, 3-4, 3-5, 3-1, 2-4, 2-5, 2-1, 4-5, 4-1, 5-1,
			4	47.042	.000	
3209-4812TL arası	274	1046.93				
4813-6416TL arası	141	983.79				
6417TL ve Üzeri	137	969.99				

*p< .05

Ailenin gelir durumuna göre 4. Sınıf öğrencilerinin çevreye yönelik tutum puanlarının Kruskal Wallis testi sonuçları Tablo 11’de verilmiştir.

Analiz sonuçları, öğrencilerin çevreye yönelik tutum puanlarının ailenin gelir durumu değişkenine göre anlamlı bir şekilde farklılaştığını göstermektedir [χ^2 (sd=4, n=1904) =47.042, p<.05]. Sıra ortalamaları dikkate alındığında, 3209-4812TL arasında yer alan öğrencilerin en yüksek puanı aldıkları görülmektedir. 1604-3208TL arasında yer alan öğrencilerin ikinci sırayı, 4813-6416TL arasının üçüncü, 6417TL ve üzeri gelir durumuna sahip olanların dördüncü sırayı, 1603TL ve altında gelir durumuna sahip öğrencilerin ise en düşük ortalama ile son sırada yer aldıkları görülmektedir.

Farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla Mann Whitney U-testi kullanılarak ikili karşılaştırmalar yapılmıştır. Karşılaştırma sonucunda, aile gelir durumu 3209-4812TL ve aralığında olan öğrenciler ile aile gelir durumu 1604-3208TL arası, 4813-6416TL arası, 6417TL ve üzeri, 1603TL ve altı aralığında olan öğrencilerin çevreye yönelik tutumları arasında aile gelir

durumu 3209-4812TL aralığında olan öğrenciler lehine istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür. Aile gelir durumu 1604-3208TL aralığında olan öğrenciler ile aile gelir durumu 4813-6416TL arası, 6417TL ve üzeri, 1603TL ve altı arasında aile gelir durumu 1604-3208TL aralığında olan öğrencilerin çevreye yönelik tutumları arasında aile gelir durumu 1604-3208TL aralığında olan öğrenciler lehine istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür. Aile gelir durumu 4813-6416TL aralığında olan öğrenciler ile aile gelir durumu 6417TL ve üzeri, 1603TL ve altı aralığında olan öğrencilerin çevreye yönelik tutumları arasında aile gelir durumu 4813-6416TL aralığında olan öğrenciler lehine istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür. Son olarak aile gelir durumu 6417TL ve üzeri ile 1603TL ve altı gelir aralığında olan öğrencilerin çevreye yönelik tutumları arasında aile gelir durumu 6417TL ve üzeri aralığında olan öğrenciler lehine istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür. Buna göre aile gelir durumu değişkenin, öğrencilerin çevreye yönelik tutumlarının farklılaşması üzerinde etkili olduğu söylenebilir.

Dördüncü Bölüm

Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Bu bölümde, araştırmada elde edilen bulgulara göre ulaşılan sonuçlar ve bu sonuçlardan yola çıkılarak geliştirilen, uygulayıcılar ve araştırmacılar için önemli görülen önerilere yer verilmektedir.

Sonuçlar

Araştırmada ulaşılan sonuçlar şunlardır:

- İlkokul öğrencilerinin çevreye yönelik tutumlarının yüksek düzeyde olduğu bulunmuştur.
- Kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre çevreye yönelik tutumlarının daha olumlu olduğu bulunmuştur.
- Öğrencilerin akademik başarıları arttıkça çevreye yönelik tutum puanlarının arttığı bulunmuştur.
- İl merkezinde yaşayan öğrencilerin köyde yaşayan öğrencilere göre çevreye yönelik tutumlarının daha olumlu olduğu belirlenmiştir.
- Öğrencilerin evlerinde havyan besleme durumları ile çevreye yönelik tutum düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır.
- Öğrencilerin evin bahçesi olması durumu değişkeni ile çevreye yönelik tutum düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır.
- Öğrencilerin babalarının eğitim düzeyi ile çevreye yönelik tutum puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.
- Öğrencilerin annelerinin eğitim düzeyi ile çevreye yönelik tutum puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.
- Orta ve yüksek düzeyde aile geliri olan öğrencilerin düşük düzeyde aile geliri olan öğrencilere göre daha olumlu çevre tutumlarına sahip olduğu bulunmuştur.

Tartışma

Bu araştırmada ilkokul öğrencilerinin çevreye yönelik tutumları belirlenmeye çalışılmıştır. Bununla birlikte, öğrencilerin tutumlarının cinsiyete, akademik başarıya, yaşadığı yerleşim yerine, evcil hayvan besleme durumuna, evlerinin bahçesinin olmasına, baba eğitim düzeyine, anne eğitim düzeyine ve ailenin gelir durumu düzeyine göre herhangi bir farklılık gösterip göstermediğı de incelenmiştir. Araştırma sonucunda ilkokul öğrencilerinin çevreye yönelik tutumlarının cinsiyete, akademik başarıya ve aile gelir durumu düzeyi gibi değişkenlere göre farklılık gösterdiği belirlenmiştir. Öte yandan yaşadığı yerleşim yeri, evcil hayvan besleme durumu, evlerinin bahçesinin olma durumu, baba eğitim düzeyi ve anne eğitim düzeyine göre herhangi bir farklılık göstermediğı belirlenmiştir.

İlkokul öğrencilerinin çevreye yönelik tutumlarının yüksek düzeyde olduğu bulunmuştur. Farklı düzeyde öğrenci gruplarına yapılan bazı araştırmalar da bu sonucu desteklemektedir (Aydın ve Çepni, 2012; Demirbaş ve Pektaş, 2009; Erten, 2005; Gezer, Çokadar, Köse ve Bilen, 2006; Gökçe ve diğ., 2007; Özdemir Özden, 2011; Tahiroğlu ve diğ., 2010; Yaşaroğlu ve Akdağ, 2013). Öte yandan alan yazında öğrencilerin çevreye yönelik tutum puanlarının düşük olduğunu rapor eden çalışmalarda bulunmaktadır (Aşılıoğlu, 2004; Bildik, 2011; Köklünar, 2016; Uluçınar Sağır, Aslan ve Cansaran, 2008).

Araştırmada kız öğrencilerin çevreye yönelik tutumlarının erkek öğrencilerine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterdiği bulunmuştur. Bu durum çevresel tutumu etkileyen değişkenlerden birinin cinsiyet olduğunu göstermektedir. Alan yazın incelendiğinde bu çalışmanın sonucu ile benzerlik gösteren çalışmalar bulunmaktadır (Atasoy, 2005; Atasoy ve Ertürk, 2008; Bostancıoğlu, Varol Saraçoğlu ve Öztürk, 2017; Çavuşoğlu, Altay, Nuriyeva, Öngör, 2017; Daldan Geçgin, 2015; Değirmenci, 2012; Deniş ve Genç, 2007; Gezer ve diğ., 2006; Gökçe ve diğ., 2007; şama, 2003; Özdemir Özden, 2011; Taycı Ünal, 2009; Tecer, 2007; Uzun ve Sağlam, 2005; Yaşaroğlu, 2012; Yaşaroğlu ve Akdağ, 2013; Yılmaz, 2016). Ancak alan yazında bu çalışmadan farklı olarak erkek öğrencilerin çevreye yönelik tutumlarının kız öğrencilere göre daha olumlu olduğunu belirleyen araştırmalar da bulunmaktadır (Aydın ve Çepni, 2012; Özcan, 2016). Öte yandan yapılan bazı araştırmalarda kız ve erkek

öğrencilerin çevreye yönelik tutum puanları arasında anlamlı farklılık olmadığı rapor edilmiştir (Akyol, 2014; Bildik, 2011; İncekara ve Tuna, 2010; Köklünar, 2016; Özsoy ve Ahi, 2014; Uluçınar Sağır ve diğ., 2008; Teyfur, 2008; Timur ve Yılmaz, 2011). Araştırmada akademik başarı arttıkça çevreye yönelik tutumların daha olumlu olduğu bulunmuştur. İstatistiksel olarak gruplar arasındaki farkın anlamlı olması, başarılı öğrencilerin çevreye yönelik olumlu tutuma sahip olduğunu göstermektedir. Özdemir Özden (2011) tarafından yapılan araştırmada akademik başarı puanı yüksek olan öğrencilerin çevreye yönelik tutum puan ortalamalarının da yüksek olduğu tespit edilmiştir. Benzer şekilde Gökçe ve diğ. (2007), Teyfur (2007) ile Timur ve Yılmaz (2011) tarafından yapılan araştırmalarda akademik başarısı yüksek olan öğrencilerin çevreye yönelik tutumlarının daha olumlu olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu araştırma ile alanyazındaki benzer araştırma sonuçları, akademik başarı ile tutum arasında ilişki olduğunu ortaya koymaktadır.

Araştırmada il merkezinde yaşayan öğrencilerin çevreye yönelik tutumlarının köyde yaşayan öğrencilere göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterdiği bulunmuştur. Bu araştırmadan farklı olarak Yılmaz (2016), yaptığı araştırmada köyde yaşayan öğrencilerin il merkezinde yaşayan öğrencilere göre çevreye yönelik daha olumlu tutumlara sahip olduğunu belirlemiştir. Öte yandan Köklünar (2016) ve Şama (2003) ise yaptıkları araştırmalarda, öğrencilerin çevreye yönelik tutumlarının yaşadıkları yere göre anlamlı bir farklılık göstermediğini saptamışlardır.

İlkokul öğrencilerinin evlerinde hayvan besleme ve evin bahçesi olması durumları değişkenlerine göre çevreye yönelik tutum düzeyleri arasında anlamlı farklılık bulunamamıştır. Yılmaz (2016) yaptığı araştırmada öğrencilerin evlerinde hayvan bakma durumları ile çevresel tutumları arasında anlamlı farklılık bulunamamış, öte yandan evlerinin bahçesi olan öğrenciler lehine anlamlı farklılık bulmuştur.

Araştırmada ilkokul öğrencilerinin çevreye yönelik tutumlarının baba eğitim düzeyine göre istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık göstermediği bulunmuştur. Alan yazında benzer sonuçlara ulaşılmış bulunmaktadır (Aşılıoğlu, 2004; Bildik, 2011; Bostancıoğlu ve diğ., 2017; Gökçe ve diğ., 2007; Köklünar, 2016; Özdemir Özden, 2011; Uluçınar Sağır ve diğ., 2008; Timur ve Yılmaz,

2011). Bazı araştırmalarda ise baba eğitim dűzeyi yükseldikçe öğrencilerin çevreye yönelik olumlu tutumlarının arttığı tespit edilmiştir. Örneđin Aydın ve Çepni (2012) yaptığı araştırmada babası üniversite mezunu olan öğrencilerin çevreye yönelik tutumlarının, babası ortaöğretim mezunu olan öğrencilerin çevreye yönelik tutumlarından yüksek olduğunu ortaya koymuştur. Daldan Geçgin (2015) araştırmasında babası üniversite mezunu olan öğrencilerin çevreye yönelik tutum puanlarının babası yüksek lisans, lise, ilkokul ve okur-yazar olmayan öğrencilerin çevreye karşı tutum puanlarından yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır. Yılmaz (2016) ise araştırmasında babası ortaokul mezunu olan öğrencilerin çevre tutumlarının, babası okur-yazar olmayan öğrencilerin çevre tutumlarından yüksek olduğunu tespit etmiştir. Bu araştırmalar eğitim seviyesi yüksek olan babaların çevreye yönelik tutumlarda çocuklarına rol model olduğu düşüncesi ile açıklanabilir.

Araştırmada annenin eğitim dűzeyi değişkenine göre ilkokul öğrencilerinin çevreye yönelik tutum puanlarının istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermediği bulunmuştur. Alan yazında benzer sonuçlara ulaşmış çalışmalar yer almaktadır (Aşılıoğlu, 2004; Aydın ve Çepni, 2012; Bildik, 2011; Bostancıoğlu ve diđ., 2017; Gökçe ve diđ., 2007; Köklűnar, 2016; Özdemir Özden, 2011; Uluçınar Sağır ve diđ., 2008). Bu duruma göre eğitim seviyesi yüksek olan annelerin, çocuklarına çevreyle ilgili konularda gerekli rehberliği yapmada eksik oldukları söylenebilir. Öte yandan bu araştırmadan farklı sonuçlara ulaşan çalışmalar da vardır. Yılmaz (2016) yaptığı araştırmada annesi ilkokul, ortaokul ve lise mezunu olan öğrencilerin çevre tutumlarının, annesi okur-yazar olmayan öğrencilerin çevre tutumlarından yüksek olduğunu ortaya koymuştur. Daldan Geçgin (2015), annesi yüksek lisans mezunu olan öğrencilerin çevreye yönelik tutum puanlarının annesi üniversite, lise, ilkokul ve okur-yazar olmayan öğrencilerin çevreye karşı tutum puanlarından yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır. Deđirmenci (2012), annesi yüksek öğretim mezunu olan öğrencilerinin çevre tutumlarının, annesi ilköğretim ve lise mezunu olan öğrencilerin çevre tutumlarından daha yüksek olduğunu tespit etmiştir.

Arařtırmada öđrencilerin ailelerinin gelir dűzeyine göre çevreye yönelik tutumlarının istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterdiđi bulunmuřtur. Bu kapsamda ailesinin gelir dűzeyi orta ve yüksek olan öđrencilerin çevreye yönelik

tutumlarının çevreye yönelik daha olumlu tutumlara sahip olduğu belirlenmiştir. Benzer şekilde Taşkın ve Şahin (2008) araştırmalarında orta-üst gelir grubundan gelen ailelerin çocukları çevre kavramının farkında olduğunu, geliri düşük ailelerin çocuklarının ise bu farkındalıktan uzak kaldığı sonucunu elde etmişlerdir. Aydın ve Çepni (2012) ise araştırmalarında gruplar arasında aile gelir düzeyine bağlı olarak ilköğretim öğrencilerinin çevreye yönelik tutum puanları arasında aile gelir düzeyi 700 TL ve altı olan öğrenciler ile 1201-2000 TL olan öğrenciler arasında, gelir düzeyi 1201-2000 TL olan öğrenciler lehine anlamlı farklılık olduğunu gözlemlemişlerdir. Uzun ve Sağlam (2005) yaptıkları araştırmada orta sosyo-ekonomik düzeye sahip öğrencilerin çevre bilinci ortalamasının, yüksek ve düşük sosyo-ekonomik düzeyde olanların ortalamalarına istatistiksel olarak farklılaştığını belirlemişlerdir. Öte yandan yapılan bazı araştırmalarda ailenin gelir düzeyi ile çevreye yönelik tutumlar arasında bir ilişki olmadığı da rapor edilmiştir (Atasoy, 2005; Atasoy ve Ertürk, 2008; Bildik, 2011; Bostancıoğlu ve diğ., 2017; Köklünar, 2016; Özdemir Özden, 2011).

Öneriler

- Çevreye yönelik tutum puanları düşük olan öğrencilerin çevreye yönelik tutumlarını geliştirecek çalışmalar yapılmalıdır.
- Erkek öğrencilerin çevreye yönelik tutumlarının neden düşük olduğunu geliştirecek çalışmalar yapılmalıdır.
- Düşük akademik başarılı öğrencilerin çevreye yönelik tutumlarını geliştirecek çalışmalar yapılmalıdır.
- Köyde yaşayan öğrencilere göre çevreye yönelik tutumlarını geliştirecek çalışmalar yapılmalıdır.
- Aile geliri düşük olan öğrencilerin çevreye yönelik tutumları geliştirecek çalışmalar yapılmalıdır.

Kaynakça

- Ağyar, E. (2014). Küçük çocuklara çevre eğitimi verilirken nelere dikkat edilmelidir? İçinde H. Gülay Ogelman, (Ed.), *Çocuk ve çevre* (s. 111-125). Ankara: Eğiten Kitap.
- Akçay, İ. (2006). *Farklı ülkelerde okul öncesi öğrencilerine yönelik çevre eğitimi* (Yüksek lisans tezi). Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa.
- Akdur, R. (2005). *Avrupa birliği ve Türkiye'de çevre koruma politikaları "Türkiye'nin Avrupa birliğine uyumu"*. Ankara: Ankara Üniversitesi Avrupa Topluluğu Araştırma ve Uygulama Merkezi.
- Akkoyunlu, B., Altun, A. ve Yılmaz Soylu, M. (2008). *Öğretim tasarımı*. Ankara: Maya Akademi Yayın Dağıtım.
- Akyol, B. (2014). *İlköğretim öğretmen adaylarının çevresel tutum ve çevre bilgi düzeyleri üzerine bir çalışma* (Yüksek lisans tezi). Niğde Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Niğde.
- Alım, M. (2006). Avrupa Birliği üyelik sürecinde Türkiye'de çevre ve ilköğretimde çevre eğitimi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 14(2), 599-616.
- Alkış, S. (2009). *Sürdürülebilir bir dünya için coğrafya eğitimi*. İstanbul: Aktif Yayınevi.
- Armağan, F. Ö. (2006). *İlköğretim 7-8. sınıf öğrencilerinin çevre eğitimi ile ilgili bilgi düzeyleri (Kırıkkale il merkezi örnekleme)* (Yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Aşlıoğlu, G. (2004). *Özel okullarda ve devlet okullarında öğrenim gören öğrencilerin çevre eğitimi düzeylerinin karşılaştırılması* (Yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Atasoy, E. (2005). *Çevre için eğitim: İlköğretim öğrencilerinin çevresel tutum ve çevre bilgisi üzerine bir çalışma* (Doktora tezi). Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa.
- Atasoy, E. (2006). *Çevre için eğitim: Çocuk doğa etkileşimi*. Bursa: Ezgi Kitabevi.
- Atasoy, E. (2015). *İnsan doğa etkileşimi ve çevre için eğitim*. İstanbul: Sentez Yayıncılık.

- Atasoy, E. ve Ertürk, H. (2008). İlköğretim öğrencilerinin çevresel tutum ve çevre bilgisi üzerine bir alan araştırması. *Erzincan Eğitim Fakültesi Dergisi*, 10(1), 105-122.
- Aydın, O. (2000). *Davranış bilimlerine giriş*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Aydın, F. ve Çepni, O. (2012). İlköğretim ikinci kademe öğrencilerinin çevreye yönelik tutumlarının bazı değişkenler açısından incelenmesi (Karabük İli Örneği). *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18, 189-207.
- Bahçeci, Z., Yel, M. ve Yılmaz, M. (2009). *Genel biyoloji*. Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.
- Bartosh, O. (2003). *Environmental education: Improving student achievement*. (Master's thesis). The Evergreen State Collage, Olympia, WA.
- Baş, M. T. (2010). *Evaluation of environmental attitudes of elementary school students* (Master's thesis). Orta Doğu Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Baykal, H. ve Baykal, T. (2008). Küreselleşen dünyada çevre sorunları. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(9), 1-17.
- Bildik, G. (2011). *İlköğretim 7. sınıfta verilen çevre konusunun öğrencilerin çevresel tutumu ve çevre bilgisi üzerine etkisi* (Yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Bilgi, M. G. (2008). *Ortaöğretim kurumlarında coğrafya dersi kapsamındaki çevre konularının öğretiminde aktif öğretim yöntemlerinin rolü* (Yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Bostancıoğlu, D., Varol Saraçoğlu, G. ve Öztürk, M. (2017). Öğrencilerin çevre farkındalık ve tutum düzeyleri ve bunları etkileyen faktörlerin araştırılması. *Akademik Bakış Dergisi*, 60, 266-278.
- Bozkurt, O. (2009). Çevre eğitimi. İçinde M. Aydoğdu, K. Gezer (Ed.). *Çevre bilimi* (s. 209-223). Ankara: Anı Yayıncılık.

- Budak, B. (2008). *İlköğretim kurumlarında çevre eğitiminin yeri ve uygulama çalışmaları* (Yüksek lisans tezi). Ege Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Büyüköztürk, Ş. (2009). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı*. Ankara: Pegem Akademi.
- Büyüköztürk, Ş., Çokluk, Ö. ve Köklü, N. (2012). *Sosyal bilimler için istatistik*. Ankara: Pegem Akademi.
- Carrier, J. S. (2009). Environmental education in the schoolyard: Learning styles and gender. *The Journal of Environmental Education*, 40(3), 3-12.
- Çavuşoğlu, F., Altay, B., Nuriyeva, G. ve Öngör, B. (2017). İlköğretim öğrencilerinin çevre bilgi ve tutumlarının değerlendirilmesi. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi*, 20(4), 254-259.
- Çelikkıran, A. (2000). Çevre için eğitim. *Çağdaş Eğitim Dergisi*, 262, 37-39.
- Çetin Balcı, E. (2012). İlköğretim 5. sınıf öğrencilerinin çevreye yönelik tutumlarının belirlenmesi. *Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 36(2), 395-407.
- Çevre Bakanlığı (1997). *Türkiye çevre atlası*. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- Çevre Bakanlığı (2000). *Türkiye çevre atlası*. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- Çevre Kanunu (1983). *T.C. Resmi Gazete*, Cilt: 22, sayı: 18132, sayfa: 499, 11.08.1983.
- Çevre ve Orman Bakanlığı (2010). Türkiye Çevre Sorunları ve Öncelikleri Değerlendirme Envanteri Raporu (2007-2008), Çevresel Etki Değerlendirmesi ve Planlama Genel Müdürlüğü, Ankara.
- Çınar, T. (2001). *Çevre merkezilik ve derin ekoloji akımı*. Ankara: Mülkiyeler Birliği Yayınları.
- Çimen, O. (2008). *Çevre eğitiminde tatlı su ekosistemleri konusundaki temel kavramların üniversite öğrencileri tarafından algılanma düzeyleri* (Yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Çevre Orman Bakanlığı, (2008). *Genel çevre sorunları*. Erişim tarihi: 23.08.2018, http://www.yozgat-cevreorman.gov.tr/haber_detay.sap?haberID=101.

- Çolakoğlu, E. (2010). Haklar söyleminde çevre eğitiminin yeri ve Türkiye’de çevre eğitiminin anayasal dayanakları. *TBB Dergisi*, 88, 151-171.
- Daldan Geçgin, N. (2015). *Ortaokul öğrencilerinin yaşadıkları mekâna göre çevreye yönelik tutumları* (Yüksek lisans Tezi) Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Daştan, H. (1999). *Çevre koruma bilinci ve duyarlılığının oluşmasında eğitimin yeri ve önemi (Türkiye örneği)* (Yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Değirmenci, M. (2012). İlköğretim öğrencilerinin çevreye karşı tutumlarının farklı değişkenler açısından incelenmesi (Kayseri İli Örneği). *Journal of European Education*, 2(2), 47-53.
- Deniş, H. ve Genç, H. (2007). Çevre bilimi dersi alan ve almayan sınıf öğretmenliği öğrencilerinin çevreye ilişkin tutumları ve çevre bilimi dersindeki başarılarının karşılaştırılması. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13, 20-26.
- Demirbaş, M. ve Pektaş, H. M. (2009). İlköğretim öğrencilerinin çevre sorunu ile ilişkili temel kavramları gerçekleştirme düzeyleri. *Necatibey Eğitim Fakültesi Elektronik Fen ve Matematik Eğitim Dergisi* 3(2), 195-211.
- Devlet Planlama Teşkilatı. (1997). *Ulusal çevre eylem planı, eğitim ve katılım*. Ankara: T.C. Başbakanlık.
- Disinger, J. (2001). Tensions in environmental education: Yesterday, today, and tomorrow. In H. R. Hungerford, W. J. Bluhm, T. L. Volk & J. M. Ramsey (Eds.), *Essential readings in environmental education* (pp. 17-31). Champaign, Illinois: Stipes Publishing L. L. C.
- Ekici, G. (2005). Lise öğrencilerinin çevre eğitimine yönelik tutumlarının incelenmesi. *Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 18, 71-83.
- Engin, A. C. (2003). *Fen bilgisi ve biyoloji öğretmen adaylarının üniversite ekoloji dersi öncesi ve sonrası çevrebilgileri ve tutumları* (Yüksek lisans tezi). Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Erdoğan, M. (2009). *Fifth grade students’ environmental literacy and the factor affecting students’ environmentally responsible behaviors* (Doctoral

- dissertation). Orta Doğu Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Erkuş, A. (2006). *Sınıf öğretmenleri için ölçme ve değerlendirme: Kavramlar ve uygulamalar*. Ankara: Ekinoks.
- Erol, D. (2011). *Çevre eğitimi: ilköğretim düzeyinde bilgisayar destekli öğretim materyali hazırlama* (Yüksek lisans tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Erol, G. H. ve Gezer, K. (2006). Prospective of elementary school teachers attitudes to ward environmental and environmental problems. *International Journal and Environmental & Science Education*, 1(1), 65-77.
- Erten, S. (2002). Kız ve erkek öğrencilerin evde enerji tasarrufu yapma davranış amaçlarının plânlanmış davranış teorisi yardımıyla araştırılması. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 22, 66-73.
- Erten, S. (2004). Çevre eğitimi ve çevre bilinci nedir, çevre eğitimi nasıl olmalıdır?. *Çevre ve İnsan Dergisi, Çevre ve Orman Bakanlığı Yayın Organı*, 65(66), 1-13.
- Erten, S. (2005). Okul öncesi öğretmen adaylarında çevre dostu davranışların araştırılması. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 28, 91-100.
- Milli Eğitim Bakanlığı (2017). *Fen Bilimleri Dersi Öğretim Programı*. Ankara: MEB Yayıncılık.
- Gardner, C. C. (2009). *Self-efficacyın environmental education: experiences of elementary education preservice teachers* (Doctoral Thesis). University of South Carolina, Columbia.
- Geçmiş, H. H. ve Salı, G. (2014). Çevre eğitimi neden önemlidir. İçinde H. Gülay Ogelman (Ed.). *Çocuk ve çevre* (s. 7-36). Ankara: Eğiten Kitap.
- Gezer, K., Çokadar, H., Köse, S. ve Bilen, K. (2006). Lise öğrencilerinin çevreye yönelik tutumlarının karşılaştırılması. İçinde İ. Ertuğrul ve T. Tok (Ed.). *Buldan Örneği Buldan Sempozyumu Bildiriler Kitabı*, (s. 71-77). Denizli: Pamukkale Üniversitesi.

- Gezmiş, C. T. ve Çarıkçioğlu, S. (2007). Çevre sorunlarıyla mücadelede çocukların bilinçlendirilmesi. İçinde S. Gören (Ed.). *Üniversite Öğrencileri 2. Çevre Sorunları Kongre Kitabı*, (s. 130-135). İstanbul: Acar Grup Yayınevi.
- Gökçe, N., Kaya, E., Aktay, S. ve Özden, M. (2007). İlköğretim öğrencilerinin çevreye yönelik tutumları. *İlköğretim Online*, 6(3), 452-468.
- Göksu, T. (2007). *Sosyal psikoloji*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Gülay, H. ve Öznacar M. D. (2010). *Okul öncesi dönem çocukları için çevre eğitimi etkinlikleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- Güler, T. (2009). Ekoloji temelli bir çevre eğitiminin öğretmenlerin çevre eğitimine karşı görüşlerine etkileri. *Eğitim ve Bilim Dergisi*, 34(151), 30-43.
- İnanç, N. ve Kurgan, E. (2000). Çevre eğitimi ve halkın bilinçlendirilmesi. İçinde İ. Kızıroğlu (Ed.). *5. Uluslararası Ekoloji ve Çevre Sorunları Sempozyumu*: (s. 48-52). Ankara: Hacettepe Üniversitesi.
- İncekara, S. ve Tuna, F. (2010). Ortaöğretim öğrencilerinin çevresel konularla ilgili bilgi düzeylerinin ölçülmesi: Çankırı ili örneği. *Marmara Coğrafya Dergisi*, 22, 168-182.
- İnceoğlu, M. (2004). *Tutum, algı, iletişim*. Ankara: Elips Kitap.
- İşyar, N. (1999). *İlköğretim (3., 4., 5. sınıf) öğrencilerinin olumlu çevresel tutumlarının yaş ve sosyoekonomik düzeye göre değerlendirilmesi* (Yüksek lisans tezi). Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa.
- Kabaş, D. (2004). *Kadınların çevre sorunlarına ilişkin bilgi düzeyleri çevre eğitimi* (Yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (2010). *Günümüzde insan ve insanlar*. İstanbul: Evrem Yayınevi.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (2012). *Günümüzde insan ve insanlar sosyal psikolojiye giriş*. İstanbul: Evrem Yayınevi.
- Kamışoğlu, S. (2008). *Yatağan ve çevresinde morfo-klimatik özelliklerin ortam-insan sağlığı ilişkisi ve çevre eğitimi* (Yüksek lisans tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.

- Kaplan, A. (1999). *Küresel çevre sorunları ve politikaları*. Ankara: Mülkiyeliler Birliği Vakfı Yayınları.
- Karasar, N. (2006). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kavruk, B. (2002). *Türkiye’de çevre duyarlılığının artırılmasında çevre eğitiminin rolü ve önemi* (Yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Keleş, R. ve Hamamcı, C. (1997). *Çevrebilim*. Ankara: İmge Yayınları.
- Kocakurt, Ö. ve Güven, S. (2005). Çevre, aile ve çocuk. *Eğitim ve Bilim*, 30 (135), 34-38.
- Kocataş, A. (2008). *Ekoloji çevre biyolojisi*. İzmir: Ege Üniversitesi Basımevi.
- Köklünar, S. (2016). *İlköğretim 8. sınıf öğrencilerinin çevreye yönelik tutumlarının incelenmesi (Tokat Merkez İlçe Örneği)* (Yüksek lisans tezi). Gaziosmanpaşa Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Tokat.
- Mert, M. (2006). *Lise öğrencilerinin çevre eğitimi ve katı atıklar konusundaki bilinç düzeylerinin saptanması* (Yüksek lisans tezi). Hacettepe Üniversitesi Orta Öğretim Fen ve Matematik Alanlar Anabilim Dalı, Ankara.
- Morgan, T. C. (2011). *Psikolojiye giriş*. Ankara: Eğitim Kitapevi.
- Özata Yücel, E. ve Özkan, M. (2014). Ortaokul öğrencilerine yönelik çevresel tutum ölçeği geliştirilmesi. *Uludağ Eğitim Fakültesi Dergisi*, 27(1), 27-48.
- Özcan, E. (2016). *İlkokul öğrencilerinin çevreye yönelik tutumlarının incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). Pamukkale Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Denizli.
- Özdemir, O. (2007). Yeni bir çevre eğitimi perspektifi: “Sürdürülebilir gelişme amaçlı eğitim”. *Eğitim ve Bilim Dergisi*, 32(145), 23-39.
- Özdemir Özden, D. (2011). *İlköğretim okullarında çevresel vatandaşlık eğitimi* (Doktora tezi). Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Özden, M. (2014). Eğitimde ölçme ve değerlendirme. İçinde S. Baştürk (Ed.). *Duyuşsal davranışların ölçülmesi* (s. 329-350). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.

- Özgen, N. ve Kahyaoğlu, M. (2012). Yaşamsal mekânsal bozulması: çevre sorunları. İçinde N. Özgen (Ed.). *Günümüz dünya sorunları-disiplinler arası bir yaklaşım*. (s. 94-103). Ankara: Eğiten Kitap.
- Özgüven, İ. E. (2004). *Psikolojik testler*. Ankara: Sistem Ofset.
- Özkaya, A. ve Uşak, M. (2009). Çevre kavramı ve çevre biliminin tarihsel gelişimi. İçinde M. Aydoğdu (Ed.). *Eğitimde çevre* (s. 1-10). Ankara: Pozitif.
- Özmen, D., Çetinkaya, A. Ç. ve Nehir, S. (2005). Üniversite öğrencilerinin çevre sorunlarına yönelik tutumları. *TSK Koruyucu Hekimlik Bülteni*, 4(6), 330-334.
- Özsoy, S. ve Ahi, B. (2014). İlkokul öğrencilerinin geleceğe yönelik çevre algılarının çizdikleri resimler aracılığı ile belirlenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 14(4), 1557-1582.
- Palmer, J. A. (1998). *Environmental education in the 21st century: Theory, practice, progress and promise*. London and Newyork: Routledge.
- Poortinga, W., Steg, L., & Vlek, C. (2004). Values, environmental concern and environmental behavior. *Environment and Behavior*, 36(1), 70-93.
- Sarıkaya, S. (2006). *Çevre eğitiminde interaktif öğretim yöntemleri* (Yüksek lisans tezi). Celal Bayar Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Manisa.
- Selvi, M. (2007). *Biyoloji öğretmeni adaylarının çevre kavramları ile ilgili algulamalarının değerlendirilmesi* (Yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Sencer, Ö. ve Gökmen S. (2004). *Tarımsal ekoloji*. Tokat: Gazi Osman Paşa Üniversitesi Ziraat Fakültesi Yayınları.
- Sipahi, E. B. (2010). Küresel çevre sorunlarına kolektif çözüm arayışları ve yönetişim. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 24, 331-344.
- Şama, E. (2003). Öğretmen adaylarının çevre sorunlarına yönelik tutumları. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 23(2), 99-110.

- Şentürk, E. (2010). *İlköğretim okullarında sınıf içinde gözlenen istenmeyen öğrenci davranışlarına yönelik öğretmen tutumlarının bazı değişkenler açısından incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Van.
- Tahiroğlu, M., Yıldırım, T. ve Çetin, T. (2010). Değer eğitimi yöntemlerine uygun geliştirilen çevre eğitimi etkinliğinin, ilköğretim 7. sınıf öğrencilerinin çevreye ilişkin tutumlarına etkisi. *Selçuk Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi*, 30, 231-248.
- Taşkın, Ö. ve Karahan, E. (2016). Çocuk, bilim ve teknoloji. İçinde E. Genç Kumtepe (Ed.) *Çevre eğitimi* (s. 138-174). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Basımevi.
- Taşkın, Ö. ve Şahin, B. (2008). "Çevre" kavramı ve altı yaş okul öncesi çocuklar. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(23), 1-12.
- Tavşancıl, E. (2005). *Tutumların ölçülmesi ve SPSS ile veri analizi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Taycı (Ünal), F. (2009). *İlköğretim öğrencilerinin çevresel tutum, bilgi, duyarlılık ve aktif katılım düzeylerinin belirlenmesi üzerine bir çalışma (Çorlu Örneği)* (Yüksek lisans tezi). Namık Kemal Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Tekirdağ.
- Tecer, S. (2007). *Çevre için eğitim: Balıkesir ili ilköğretim öğrencilerinin çevresel tutum, bilgi, duyarlılık ve aktif katılım düzeylerinin belirlenmesi üzerine bir çalışma* (Yüksek lisans tezi). Zonguldak Karaelmas Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Zonguldak.
- Teyfur, E. (2008). İlköğretim öğrencilerinin akademik başarılarının ve çevre kulübü çalışmalarının çevreye yönelik tutumlarına etkisi (İzmir Örneği). *Ege Eğitim Dergisi*, 9(1), 131-149.
- Timur, S. ve Yılmaz, M. (2011). Fen bilgisi öğretmen adaylarının çevre bilgi düzeylerinin belirlenmesi ve bazı değişkenlere göre incelenmesi. *Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 31(1), 303-320.

- Tuncer, G., Ertepinar, H., Tekkaya, C. ve Sungur, S. (2005). Environmental attitudes of young people in Turkey: Effects of school type and gender. *Environmental Education Research, 11*, 215-233.
- Türküm A. S., 1998. Çağdaş Toplumda Çevre Sorunları ve Çevre Bilinci. İçinde G. Can (Ed.). *Çağdaş Toplumda Çevre Sorunları ve Çevre Bilinci* (s. 163-181). Eskişehir:Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Türk Dil Kurumu (2012). *Büyük Türkçe sözlük*. Erişim tarihi: 17.01.2018, http://tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&view=bts.
- Uluçınar Sağır, Ş., Aslan, O. ve Cansaran, A. (2008). İlköğretim öğrencilerinin çevre bilgisi ve çevre tutumlarının farklı değişkenler açısından incelenmesi. *İlköğretim Online, 7*(2), 496-511.
- Uzel, E. (2006). *Küresel çevresel yönetim (iyi yönetim)* (Yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Uzun, N. ve Sağlam, N. (2005). Sosyo-ekonomik durumun çevre bilinci ve çevre akademik başarısı üzerindeki etkisi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 29*, 194-202.
- Ünal, S. ve Dımışkı, E. (1999). Unesco-Unep himayesinde çevre eğitiminin gelişimi ve Türkiye’de ortaöğretim çevre eğitimi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi, 16-17*, 142-154.
- Ünal, S. Mançuhan, E. ve Sayar, A. A. (2001). *Çevre bilinci, bilgisi ve eğitimi*. Yeni Teknolojiler Araştırma Geliştirme Merkezi Yayın no:1, s: 220, İstanbul: Marmara Üniversitesi Matbaası Yayın no:680.
- Varışlı, T. (2009). *Evaluating eighth grade students’ environmental literacy: The role of socio-demographic variables* (Master's thesis). Orta Doğu Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Yaşaroğlu, C. (2012). *İlköğretim birinci kademe öğrencilerinin çevreye yönelik tutum ve davranışlarının değerlendirilmesi* (Doktora tezi). İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Üniversitesi, Elazığ.
- Yaşaroğlu, C. ve Akdağ, M. (2013). İlköğretim birinci kademe (ilkokul) öğrencilerinin çevreye yönelik tutumlarının değerlendirilmesi. *Elektronik Eğitim Bilimleri Dergisi, 2* (4), 50-65.

- Yıldırım, N. (2008). *Effect of designed environmental education lectures on environmental attitudes of primary school students (Dizayn edilen çevre eğitimi dersinin ilköğretim öğrencilerinin çevresel tutumlarına olan etkisi)* (Yüksek lisans tezi). Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Yılmaz, İ. (2016). *Türkiye'de ilkokul programlarında çevre eğitimi ve ilkokul 4. sınıf öğrencilerinin Tiflis Konferansı çevre eğitimi amaçlarına ulaşım düzeyi* (Yüksek lisans tezi). Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Edirne.
- Yıldız, K., Sipahioğlu, Ş. ve Yılmaz, M. (2008). *Çevre bilimi ve eğitimi*. Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.
- Yılmaz Yıldız, D. (2006). *İlköğretimde çevre eğitimi için yöntem geliştirme* (Yüksek lisans tezi). Marmara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Yılmaz, O., Boone, W., & Andersen, H. O. (2004). Views of elementary and middle school Turkish students to ward environmental issues. *International Journal of Science Education*, 26(12), 1527-1546.
- Yılmaz, O. (2016). *Sosyal bilgiler ve fen bilgisi eğitimi lisans programlarının çevre eğitimi açısından değerlendirilmesi* (Yüksek lisans tezi). Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırşehir.
- Young, J. L. M. (2009). *All education is environmental education*. (Master's thesis). Queen's University, Canada.

Ekler

Ek-1: Araştırma İzni

T.C.
KÜTAHYA VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 53490996-44-E.6761365
Konu : Anket Çalışması

03/04/2018

VALİLİK MAKAMINA

İlgi : a) MEB. Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü'nün 2017/25 nolu Genelgesi.
b) Dumlupınar Üniversitesi Rektörlüğü'nün 23/03/2018 tarihli ve 2753 sayılı yazısı.

Bakanlığımızın ilgi (a) Genelgesi doğrultusunda, Dumlupınar Üniversitesi Rektörlüğü'nün ilgi (b) yazısında, Eğitim Bilimleri Enstitüsü Sınıf Eğitimi Tezli Yüksek Lisans Programı öğrencisi Cesaretin KÜRECT'nin "İlkokul 4. Sınıf Öğrencilerinin Çevreye Yönelik Tutumlarının İncelenmesi" konulu anket çalışmasını ilimiz merkez ilçesinde bulunan ilkokullardaki 4. sınıf öğrencilerine uygulamak istediği belirtilmektedir.

İl Millî Eğitim Müdür Yardımcısı Hamdi SARIÖZ'ün başkanlığında toplanan değerlendirme komisyonu yapmış olduğu inceleme sonucunda söz konusu anket çalışmasının okullarda uygulanabilir olduğuna karar vermiş olup, eğitim-öğretimi aksatmadan, konunun dışına çıkmamaları, bütün sorumluluğun ilgililere ve okul müdürlüğüne ait olmak üzere yukarıda belirtilen anket çalışmasının tamamlandıktan sonra bir örneğinin Müdürlüğümüze verilmek üzere yapılmasını;

Makamlarımızca da uygun görülmesi halinde olurlarınıza arz ederim.

Hasan BAŞYİĞİT
İl Millî Eğitim Müdürü

OLUR
03/04/2018

Arif YALÇIN
Vali a.
Vali Yardımcısı

İl Millî Eğitim Müdürlüğü/KÜTAHYA
Elektronik Ağ:kutahya.meb.gov.tr
e-posta:stratejigelistirme43@meb.gov.tr

Ayrıntılı bilgi için: Filiz ÖRNEK- VHK1
Tel: (0 274) 2236241/159
Faks: (0 274) 2236254

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <https://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden d93d-e69c-376c-892a-da5b kodu ile teyit edilebilir.

Ek-2: Öğrenci Kişisel Bilgi Formu

I. Kişisel Bilgiler

1. Bölgeniz (Lütfen yazınız)

2.Okulunuzun Adı:	
3.Cinsiyetiniz: Kız Erkek	 () ()
4. Geçen Dönemdeki Karne Notunuz : 0-44 puan 45-54 puan 55-69 puan 70-84 puan 85-100 puan	 () () () () ()
5. Yaşadığınız yerleşim birimi Köy Kasaba İlçe merkezi İl Büyükşehir	 () () () () ()
6. Evinizde evcil hayvan besliyor musunuz? Evet Hayır	 () ()
7.Evinizin bahçesi var mı? Evet Hayır	 () ()
8.Babanızın eğitim düzeyi: İlkokul Ortaokul Lise ve dengi okul Fakülte, yüksekokul Diğer (Lütfen belirtiniz)	 () () () () ()
9. Annenizin eğitim düzeyi: İlkokul Ortaokul Lise ve dengi okul Fakülte, yüksekokul Diğer (Lütfen belirtiniz)	 () () () () ()
10. Ailenizin gelir düzeyi: 1603TL ve altı 1604-3208 TL arası 3209-4812 TL arası 4813- 6416 TL arası 6417 TL ve üzeri	 () () () () ()

II. İlköğretim Öğrencileri Çevre Tutum Ölçeği (İÇTÖ)			
Bu bölümde ifade edilen görüşe ne derece katıldığınızı gösteren seçeneğe (X) işareti koyunuz. İşaretlediğiniz seçeneklerin doğruya da yanlış olması söz konusu değildir. Lütfen hiçbir maddeyi boş bırakmayınız.	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum
1.Çevre sorunlarının akıl ve bilgi yoluyla çözülebileceğine inanıyorum.			
2.Çeşitli bitki ve hayvanları tanımaktan hoşlanırım.			
3.Çok alışveriş yapmanın çevreye zarar verdiğine inanmıyorum.			
4.Çevrenin güzelleştirilmesi için yapılan etkinliklere katılmaktan zevk alırım.			
5.Yere çöp atılmasından rahatsız olmam.			
6.Doğal ve tarihi güzelliklerin korunması gerektiğine inanıyorum.			
7.Yerlere tükürenlerden nefret ederim.			
8.Çevre sorunlarının çözümünde üzerime düşen görevleri yapmaya istekliyim.			
9.Ağaçlandırma çalışmalarına katılmaktan hoşlanmıyorum.			
10. Çevre için gönüllü çalışan insanları takdir ediyorum.			
11.Çevreyi kirletenlere tepki gösterilmemesi beni üzer.			
12.Çöplerde geri kazanılabilecek atıklar olduğuna inanmıyorum.			
13.Çevreye karşı herkesin duyarlı olmasını istiyorum.			
14.Çevre gezilerinden sıkılıyorum.			
15.Bitki yetiştirenleri takdir ediyorum.			
16.Çevre sorunlarının ülke ekonomisini olumsuz etkilediğine inanmıyorum.			
17.Çevre sorunlarının çözümünde bireylere görevler düştüğünün farkındayım.			
18.Çevreyle ilgili çalışmaların ekonomik kalkınmayı engelleyeceğini düşünüyorum.			
19.Doğada yapılan etkinliklere katılmaktan zevk alırım.			
20.Tarihi kalıntılara zarar verenlere çok kızıyorum.			
21.Hayvan beslemek, bana iğrenç geliyor.			
22.Doğada piknik yapmaktan çok hoşlanırım.			
23.Temizliğin çevre için önemli olduğunun bilincindeyim.			
24.Hayvanları severim.			
25.Herkesin doğadaki güzellikleri fark etmesi gerektiğine inanıyorum.			
26.Piknik yapan insanların etrafa çöplerini atmalarından çok rahatsız oluyorum.			
27.Çevre için dünya ülkelerinin birlikte çalışması gerektiğine inanmıyorum.			
28.Çevre için güneş gibi sürekli enerji kaynakları kullanılmalıdır.			
29.Çevre için tutumlu olmak gerektiğine inanıyorum.			
30.İnsanların, doğanın bir parçası olduğuna inanmıyorum.			
31.Okullarda çevreyle ilgili projelere önem verilmelidir.			
32.Çevre sorunlarının gerçek nedeninin insanın bilinçsiz davranışları olduğuna inanıyorum.			
33.Alişveriş yaparken çevreye zararlı ürünleri almak istemem.			
34.Geri dönüşümü olan ürünleri kullanmaya özen gösteririm.			

Özgeçmiş

Kişisel Bilgiler

Adı Soyadı : Cesarettin KÜRECI

Doğum Tarihi : 17/07/1981

Doğum Yeri : Ceyhan/ADANA

Adres : Zafertepe Mah. Selahaddin Eyyubi Cad. Avcil İnşaat Sitesi B Blok K:4 D:10 Merkez/KÜTAHYA

e-Posta : cesarettinkureci@hotmail.com

Öğrenim Durumu

1987-1992: Malazgirt İlkokulu

1992-1995: Orhan Çobanoğlu Ortaokulu

1995-1998: Tepebağ Lisesi

1999-2003: Karadeniz Teknik Üniversitesi Giresun Eğitim Fakültesi
İlköğretim Ana Bilim Dalı Sınıf Öğretmenliği Bölümü

2013-2018: Dumlupınar Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Sınıf
Öğretmenliği Tezli Yüksek Lisans (Devam ediyor)

İş Deneyimi

2006-Devam ediliyor: MEB'e bağlı okullarda sınıf öğretmenliği ve idarecilik.

